

Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ηπείρου
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας
Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής

ΟΙ ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ (ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ) ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΑΠΟ
ΤΟ 1900 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΖΙΩΓΑΣ Β. ΕΥΘΥΜΙΟΣ
ΠΑΠΑΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΘΩΜΑΣ

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΚΥΠΡΙΩΤΕΛΗΣ
ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΣ

Π Ρ Ε Β Ε Ζ Α 2 0 0 4

Αφιερώνεται στους γονείς μας
ως ελάχιστη προσφορά, για την συμβολή τους
στην πρόοδο και στην επιτυχία μας.

Οι συγγραφείς

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Όταν αποφασίσαμε να επιλέξουμε το θέμα της πτυχιακής μας εργασίας, δεν θέλαμε αυτό να ήταν κάτι τυπικό, συνηθισμένο και κλισέ. Επιθυμία μας ήταν να δουλεύαμε ένα θέμα δυναμικό που να αποτελεί από μόνο του βασικό στοιχείο εξέλιξης και προόδου μιας κοινωνίας ανθρώπων. Συνειδητή μας επιλογή ήταν να επιλέξουμε το θέμα «Οι μεταβολές στις οικονομικές δραστηριότητες και οι επιπτώσεις στη γεωγραφική (διάθρωση) κατανομή του πληθυσμού στο νομό Πρέβεζας από το 1900 έως σήμερα», όπου είναι διαχρονική έρευνα στην κοινωνία του νομού Πρεβέζης με κοινωνικοοικονομικές προεκτάσεις και αποτελέσματα.

Στόχος μας και σκοπός απώτερος της ερευνητικής μας προσπάθειας, ήταν να μην αποτελέσει μια τυπική διαδικασία συγγραφής μιας πτυχιακής εργασίας, που ουσιαστικά κλείνει τον κύκλο σπουδών μας στο ίδρυμα, αλλά μια προσπάθεια προσφοράς στην ανάπτυξη του νομού μέσω των στοιχείων και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων που συλλέξαμε και παρουσιάζουμε παρακάτω.

Με βάση τις αντικειμενικές δυσκολίες που συναντήσαμε, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η πραγματικότητα για το νομό Πρεβέζης κρύβει πολλές ακόμη δυσκολίες. Δεν πρέπει να αγνοήσει κανείς ότι τα στοιχεία και οι αστάθμητοι παράγοντες που καθορίζουν τα δεδομένα μεταβάλλονται συνεχώς και ανταποκρίνονται μονάχα για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, (π.χ. ένα χρόνο), όπου αξιολογούνται και προκύπτουν τα αποτελέσματα.

Η διαφοροποίηση αυτή, μπορεί να οφείλεται στους διαθέσιμους παραγωγικούς συντελεστές, (γη, κεφάλαιο, πληθυσμός κτλ), που υπάρχουν στο γεωφυσικό χώρο του νομού, αλλά η ανάπτυξη προκύπτει από την κατά καιρούς επιχειρηματικότητα, που έχουν διαθέσιμη και επιδεικνύουν οι παράγοντες, οι επιχειρηματίες και οι επενδυτές.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πρόλογος.....	10
Εισαγωγή.....	13

**ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΤΕΧΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ****ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ**

Ιστορική αναδρομή.....	16

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ**

2.1 Μεθοδολογία έρευνας.....	23
2.2 Δυσκολίες εφαρμογής του νόμου Καποδίστρια.....	24
2.3 Η απογραφή του 1920.....	25
2.4 Η απογραφή των αλλαγών (1928).....	25
2.5 Η ξεχωριστή απογραφή του 1940.....	26
2.6 Σύγκριση τριών απογραφών μαζί (1951-1961-1971).....	27

2.7 Οι απογραφές του 1981 και του 1991	27
2.8 Η απογραφή του 2001 σύμφωνα με το νόμο Καποδίστρια	28
2.9 Οι απογραφές σύμφωνα με το νόμο Καποδίστρια	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

3.1 Παρουσίαση του Δήμου Πρέβεζας.....	38
3.1.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	38
3.1.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Πρέβεζας.....	40
3.2 Παρουσίαση του δήμου Πάργας.....	41
3.2.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	41
3.2.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Πάργας.....	43
3.3 Παρουσίαση του δήμου Ανωγείου	44
3.3.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	44
3.3.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου ανωγείου	46
3.4 Παρουσίαση του δήμου Φαναρίου	47
3.4.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	48
3.4.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Φαναρίου	52
3.5 Παρουσίαση του δήμου Ζαλόγγου	53
3.5.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	54
3.5.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Ζαλόγγου	56
3.6 Παρουσίαση του δήμου Θεσπρωτικού	57
3.6.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	58
3.6.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Θεσπρωτικού	59
3.7 Παρουσίαση του δήμου Φιλιππιάδας	60
3.7.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	61
3.7.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Θεσπρωτικού	63
3.8 Παρουσίαση του δήμου Λούρου	64
3.8.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	65
3.8.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Λούρου.....	67

3.9 Παρουσίαση της κοινότητας Κρανέας	68
3.9.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων.....	68
3.9.2 Δημογραφική εξέλιξη της κοινότητας Κρανέας.....	69

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

4.1 Χαρακτηρισμός νομού Πρέβεζας.....	72
4.2 Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του νομού	75

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ
ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

5.1 Εξέλιξη πληθυσμού του νομού Πρέβεζας σε σύγκριση με τη χώρα.....	81
5.2 Πρωτογενής τομέας	83
5.2.1 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές.....	84
5.3 Δευτερογενής τομέας.....	85
5.3.1 Κλάδοι βιομηχανικής-βιοτεχνικής δραστηριότητας εκτός ΒΙΠΕ	86
5.3.2 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές.....	87
5.4 Τριτογενής τομέας (Τουρισμός, Εμπόριο και Υπηρεσίες)	89
5.4.1 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές.....	92

5.4.2 Οικονομικά κίνητρα	93

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

6.1 Γενικές πληροφορίες	94
6.2 Νομική μορφή επιχειρήσεων	95
6.3 Στοιχεία επιχειρηματικότητας από το εμπορικό επιμελητήριο	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

7.1 Η ανεργία στο νόμο	98
7.2 Οικονομική δραστηριότητα των μεταναστών	99

Διαπιστώσεις και συμπεράσματα	103

Βιβλιογραφία	108

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	112

1. Πίνακας κυριότερων συντομογραφιών.....	113
2. Οι απογραφές από την Ε.Σ.Υ.Ε. (1920 έως 2001).....	114
3. Απασχόληση – Ανεργία.....	153

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Νομός Πρεβέζης, είναι ένας από τους τέσσερις Νομούς της Ηπείρου. Συνορεύει προς βορρά με τους Νομούς Ιωαννίνων και Θεσπρωτίας, ανατολικά με τον Νομό Άρτας και νότια και δυτικά περιβρέχεται από τον Αμβρακικό Κόλπο και το Ιόνιο Πέλαγος.

Έχει, συνολική έκταση 1.036 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 59.356 κατοίκους (2001). Η έκταση του Νομού Πρεβέζης αντιπροσωπεύει ποσοστό 10,6% της εκτάσεως της Ηπείρου και 0,8 % της συνολικής εκτάσεως της Χώρας. Η κατανομή της εκτάσεως του νομού διακρίνεται σε ορεινά 51,19%, ημιορεινά 21,70% και σε πεδινά 27,11%.

Από τη συνολική έκταση του Νόμου το 27,2% είναι γεωργική γη (296.000 στρέμματα) το 52,70% βοσκότοποι (570.000 στρέμματα), το 11,2% δάση (121.500 στρέμματα) το 3,4% κατοικημένοι, χώροι, (37,400 στρέμματα) και το 5,5% άγονα (59.900 στρέμματα). Ο πληθυσμός του Νόμου είναι κατά 70% και πλέον αγροτικός.

Πρωτεύουσα του Νομού είναι η Πρέβεζα, με πληθυσμό 17.724 κατοίκους (2001). Η μέση πυκνότητα του Νόμου είναι 57 κάτοικοι, ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο έναντι 70 (περίπου) κατοίκων ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο της Χώρας.

Διοικητικώς, η Πρέβεζα, πριν την εφαρμογή του νόμου του Καποδίστρια αποτελούνταν από μία Επαρχία (Νικοπόλεως και Πάργας), 4 Δήμους (Πρεβέζης, Πάργας, Φιλιπιάδας και Θεσπρωτικού), 71 Κοινότητες και 148 Οικισμούς ενώ από το 1998 και μετά (Καποδίστριας) αποτελείται από τους δήμους Πρέβεζας, Πάργας, Ανωγείου, Φαναρίου, Ζαλόγγου, Θεσπρωτικού, Φιλιπιάδας, Λούρου (στους οποίους ανήκουν 71 κοινότητες) και την κοινότητα Κρανέας.

Οι χιλιομετρικές αποστάσεις της Πρέβεζας από τις πρωτεύουσες των άλλων δήμων του νομού είναι: Λούρος 27 χλμ., Φιλιπιάδα 46 χλμ., Κανάλι 15 χλμ., Καναλάκι 45 χλμ., Πάργα 62 χλμ., Θεσπρωτικό 40 χλμ., Ανωγείου 72 χλμ. Και από την κοινότητα Κρανιάς 43 χλμ., ενώ τέλος η Πρέβεζα απέχει από την Αθήνα 370 χλμ., από την Πάτρα 174 χλμ. και από τα Ιωάννινα 107 χλμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Πρέβεζα από την ίδρυση της και μέχρι τις αρχές του 18^{ου} αιώνα ήταν ένας μικρός οικισμός σε μια στρατηγική θέση. Την ιστορική αυτή πραγματικότητα επιβεβαίωσαν με τις ανακοινώσεις των η M. Delilbasi, η οποία παρουσίασε τα φορολογικά στοιχεία του 16^{ου} αιώνα και ο Ισπανός I. Floristan, ο οποίος ανέφερε ότι το 1605 που επέδραμαν στην Πρέβεζα οι Φλωρεντινοί, αυτή κατοικούταν από πενήντα χριστιανικές οικογένειες, από τις οποίες μπορούσαν να φέρουν όπλα εκατό άτομα, άλλοι κάτοικοι ήταν εκατό οικογένειες μωαμεθανών¹⁹.

Μετά τους δύο βενετοτουρκικούς πολέμους (1684-1699 και 1714-1718), που με τη συνθήκη του Πασάροβιτς το 1718 πήραν την Πρέβεζα οριστικά οι Βενετοί και την κράτησαν συνεχώς ογδόντα χρόνια (1718-1797), ήταν σχεδόν ακατοίκητη.

Ο Πρεβεζάνος Δημάρατος γράφει: «κατά την διάρκεια των αγώνων αυτών η Πρέβεζα καταστράφηκε τελείως, απέμειναν δε εκ του πληθυσμού περί τας εξήκοντα οικογενείας, αι οποίαι εν έτει 1700 εκδίωχθεις υπό των Τούρκων μετέβησαν εις Λευκάδα εις το αρχείο φυλάκειόν της οποίας και αναφέρονται ονομαστικώς». Το 1730 ανέφερε ο κ. Καρατζόγλου ότι είχε 1.800 κατοίκους. Επίσης αναφέρθηκε ότι όταν οι Βενετοί παρέδωσαν την πόλη στους Γάλλους, κατά μία πηγή είχε 10.000 κατοίκους και κατά μία άλλη 14.000.

Η άποψη η οποία αναφέρθηκε, ότι δηλαδή η αύξηση αυτή του πληθυσμού οφείλεται σε αυτούς οι οποίοι έφευγαν από τις τουρκοκρατούμενες περιοχές και ζητούσαν καταφύγιο στην Πρέβεζα²⁰, δεν είναι επαρκής, γιατί στη Λευκάδα η οποία ήταν, «αρματολού φωλιά» και στη Βόνιτσα δεν παρουσιάστηκε τέτοια πληθυσμιακή έκρηξη.

Ο πρώτος ελαιώνας φυτεύτηκε μετά το 1718 και είναι το μεγαλύτερο παραγωγικό έργο που έγινε ποτέ στην περιοχή της Πρέβεζας. Σύγχρονα με την ανάπτυξη του ελαιώνα, μεγάλωνε και ο οικισμός και αναπτυσσόταν και η αλιεία. Στους οικονομικούς πόρους που

¹⁹ Συμπ. Ιστορίας της Πρέβεζας, 22/24-9-89

²⁰ **Μ. Χουλιάρáκης, Γεωγραφική, διοικητική και πληθυσμιακή εξέλιξη της Ελλάδος 1821 – 1971**, τ. Β, Αθήνα 1975, σ. 426

έδινε ο ελαιώνας και στην αλιεία στηρίχθηκε η οικονομία του τόπου για πολλά χρόνια, μέχρι το δεύτερο ήμισυ του περασμένου αιώνα, με την εισαγωγή των βιομηχανικών προϊόντων στην Ήπειρο και την εξαγωγή των κτηνοτροφικών προϊόντων, αναπτύχθηκαν το εμπόριο και η κίνηση του λιμανιού.

Άλλη παραγωγική τάξη και σοβαρός οικονομικός πόρος δεν υπήρχε. Η ναυτιλία και το εξωτερικό εμπόριο ήταν σχεδόν ανύπαρκτα. Οι Βενετοί, οι οποίοι χαρακτήριζαν το εμπόριο τροφή και χυμό του κράτους των, «εμπόδιζαν τους Επτανησίους να αναπτύξουν τη ναυτιλία»²¹. Μικρά σκάφη για κοντινές διαδρομές με μικρή κίνηση (Βόνιτσα, Λευκάδα, Πάργα), για τις οποίες οι Βενετοί δεν είχαν οι ίδιοι συμφέρον, ασφαλώς ήταν στα χέρια των Ελλήνων.

Τα σύνορα μεταξύ Τουρκίας και της βενετικής κτήσης της Πρέβεζας άρχιζαν από το ιχθυοτροφείο Μάζωμα, ακολουθούσαν στην περιοχή του ασυρμάτου τον Ο.Τ.Ε. τα ρωμαϊκά τείχη, έφταναν στη θέση των καπετάν Δήμου, που είναι στο κέντρο της συνοριακής γραμμής και από εκεί συνέχιζαν από τα Φισκουριά στο Ιόνιο. Από το μικρό τότε οικισμό της Πρέβεζας, που περιοριζόταν στο τρίγωνο: σημερινό Μητροπολιτικό Μέγαρο, Ιερός Ναός του Αγίου Νικολάου και κάστρο της Μπούκας. Το ότι η περιοχή της Νικόπολης ήταν τουρκική προκύπτει και από επιστολή του Μητροπολίτη Ναυπάκτου και Αρτης Παΐσιου, στη Μητρόπολη του οποίου υπαγόταν η περιοχή της Πρέβεζας, προς τον έκτακτο Προβλεπτή της Λευκάδας, στην οποία υπαγόταν διοικητικά η Πρέβεζα.

Η Πρέβεζα τότε συναλλασσόταν κυρίως με τα κοντινά Ιόνια νησιά, με τη Βόνιτσα, την Πάργα και από την ξηρά επικοινωνούσε με το δυτικό τμήμα του νομού, στο οποίο η Βενετία είχε επιρροή, γιατί με τη συνθήκη του Πασάροβιτς (1718) απαγορευόταν στους Τούρκους να πλέουν στις ακτές της Ηπείρου. Το ανατολικό τμήμα του σημερινού νομού συναλλασσόταν με την Άρτα²², η οποία τότε ήταν μεγάλο εμπορικό κέντρο και η έδρα των τουρκικών Αρχών.

Πολλοί έσπευσαν να έλθουν στην Πρέβεζα, γιατί η παραμονή τους στα τουρκοκρατούμενα χωριά ήταν επικίνδυνη για αυτούς και συγχρόνως διανοιγόταν η προοπτική καλύτερης οικονομικής αποκαταστάσεως τους. Αρκετοί ήλθαν και από τις πρώην κτήσεις της Βενετίας στην Πελοπόννησο και Κρήτη. Οι Βενετοί παραχώρησαν δωρεάν χέρσες εκτάσεις σε όλους αυτούς με την υποχρέωση να τις μετατρέψουν σε καλλιεργήσιμες και να φυτεύσουν ελαιόδενδρα, τα οποία και επιδοτούσαν.

²¹ *Έκδοση «Ιστορία Ελληνικού Έθνους»* σελ. 227, τομ. Ι και σελ. 226, τομ. ΙΑ

²² Βαγγέλης Γρ. Αυδίκος, «Πρέβεζα 1945 – 1990 Όψεις της μεταβολής μιας επαρχιακής πόλης Λαογραφική Εξέταση», Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων Φιλοσοφική Σχολή (Διδακτορική διατριβή), Πρέβεζα 1991, σ, 219

Η βενετοκρατούμενη περιοχή της Πρέβεζας είχε έκταση περίπου 25.000 στρεμμάτων και ήταν η μισή από την έκταση του μετά το 1912 δήμου της Πρέβεζας, από τον οποίο αργότερα αποσπάστηκαν ο Μύτικας, το Μιχαλίτσι και η Σμυρτούλα. Η μορφή που πήρε η περιοχή αυτή τα χρόνια εκείνα διατηρήθηκε μέχρι την απελευθέρωση της από τους Τούρκους το 1912 και με πολύ μικρές αλλαγές παρέμεινε μέχρι τη δεκαετία του 1950.

Η χρήση της γης, όπως σχεδιάστηκε και διαμορφώθηκε από τους Βενετούς, οι οποίοι είχαν μια χιλιόχρονη διοικητική πείρα και μεγάλες οργανωτικές ικανότητες, ήταν άριστη και έτσι δημιουργήθηκαν οι οικονομικοί πόροι ώστε ο μικρός οικισμός να αναπτυχθεί σε πόλη. Ζωντανό παράδειγμα είναι ότι η κοινότητα Καναλιού με πιο ομαλή έκταση 25.000 στρεμμάτων και πλήρη γεωργική και κτηνοτροφική εκμετάλλευση μετά τις απαλλοτριώσεις, δεν κατόρθωσε να φτάσει ποτέ τους 1.000 κατοίκους, όπως και τα τρία μαζί μικρά χωριά που προαναφέραμε.

Μετά την απελευθέρωση το 1912²³ μπήκαν στην αγορά της Πρέβεζας τα προϊόντα της Πελοποννήσου και της Λευκάδας και σταμάτησε η καλλιέργεια των αμπελιών στο Καλαμίτσι. Παράλληλα με τα αμπέλια καλλιεργούσαν πολλές συκιές, όχι μόνο γιατί ήταν ανθεκτικές στις καιρικές συνθήκες του χειμώνα αλλά και γιατί λόγω των ανέμων δε σκουλήκιαζαν τα σύκα. Επίσης δεν ευδοκίμούσαν τα ελαιόδενδρα στις θέσεις Σκαμνούλα και Μπάλτες γιατί τα εδάφη ήταν από βάρκα μέχρι και ελώδη. Η έκταση αυτή είναι μεγαλύτερη από 3.000 στρέμματα.

Στον εκτεταμένο χώρο από τη θέση καπετάν Δήμου μέχρι το Νεοχώρι, δηλαδή στις περιοχές Ποδόγυρος, Ανάληψη, Πετρίτσια και Ταράνα, υπήρχαν βοσκότοποι και προμήθευαν το αστικό κέντρο με κτηνοτροφικά προϊόντα. Επειδή τα εδάφη ήταν φτωχά, μια προβατίνα ήθελε για να ζήσει περίπου τρία στρέμματα ενώ στη Λάμαρη ήθελε μόνο ένα. Τα εδάφη από τους Λάκκους μέχρι την Αγία Τριάδα, όπως και τα βουνά του Αγίου Θωμά και της Λασκάρας, είχαν ελάχιστη αξία ως βοσκότοποι. Σε όλες αυτές τις περιοχές, από Μπάλτες μέχρι Λάσκαρα, προ του πολέμου βοσκούσαν 4.000 πρόβατα, από τα οποία παραγωγικά (γαλάρια) ήταν 2.500 και έδιναν στην κατανάλωση 60.000 οκάδες γάλα, 3.000 οκάδες μαλλί και 2.500 αρνιά και παλαιά πρόβατα, απαραίτητα για τις ανάγκες της πόλης. Από τα παραπάνω προκύπτει γιατί η αξία της γης ήταν μικρή μέχρι πρόσφατα²⁴.

Εκτός από τη γεωργό κτηνοτροφική παραγωγή του τόπου η ανάπτυξη του οικισμού προκάλεσε την ανάγκη να αναπτυχθεί η αλιεία του Αμβρακικού, η οποία μέχρι τότε ήταν

²³ **Νίκου Καράμπελα, Η απελευθέρωση της Πρέβεζας 21 Οκτωβρίου 1912**, Εκδόσεις Συλλογές, Αθήνα 1992, σελ. 93

²⁴ Διεύθυνση γεωργίας νομού Πρέβεζας.

σχεδόν ανύπαρκτη. Οι Βενετοί έφεραν από το νησί Μπουράνο της Βενετίας ψαράδες με τις πιο σύγχρονες τέχνες της εποχής εκείνης, οι οποίοι έμαθαν τους ντόπιους πως να ψαρεύουν.

Με τον καιρό σχηματίστηκε μια πολυπληθής τάξη ψαράδων, οι οποίοι κατοικούσαν στην περιοχή του Ιερού Ναού του Αγίου Νικολάου και από το όνομα του νησιού της καταγωγής του αρχικού πυρήνα πήραν το όνομα «μπουρανέλοι», όπως και στη γειτονική Λευκάδα. Ο Ληκ γράφει: «Κάπου 400 πρεβεζάνικες οικογένειες ζούσαν από τα βιβάρια της πολιτείας ή τα Αρτινά και της Ακαρνανίας». Στον Αμβρακικό ψαράδες ήταν μόνο οι μπουρανέλοι της Πρέβεζας. Αργότερα μερικοί αλιεργάτες, που δούλευαν στα βιβάρια, εγκαταστάθηκαν στην ακατοίκητη Κορωνησία με την ανοχή των διαχειριστών της Ιεράς Μονής, ιδιοκτήτριας του νησιού. Έτσι σχηματίστηκε ένα ψαροχώρι στενά συνδεδεμένο με την Πρέβεζα. Τα τελευταία χρόνια ο Ο.Δ.Ε.Π. μοίρασε δωρεάν στους κατοίκους όλη την έκταση του νησιού, στο οποίο υπάρχουν 700 περίπου ελαιόδενδρα που φυτεύτηκαν τα χρόνια εκείνα.

Στο Ιόνιο δεν ψάρευαν μέχρι εδώ και λίγα χρόνια. Οι μπουρανέλοι δεν είχαν λόγο να αφήσουν τον ήρεμο και τόσο πλούσιο σε ψάρια Αμβρακικό και να θαλασσοδέρνονται στο Ιόνιο. Αλλά και τα αλιευτικά τους σκάφη, τα πρυάρια, με τα οποία οι Βενετοί ψάρευαν στα ρηγά νερά του Μπουράνο, ήταν κατάλληλα μόνο για αλιεία στον Αμβρακικό. Το Σεπτέμβριο μήνα αλάτιζαν μεγάλες ποσότητες σαρδέλας μέσα σε ανοιχτά ξύλινα δοχεία, από τις οποίες οι περισσότερες πουλιόνταν στα Ιόνια νησιά, κυρίως όμως στη Λευκάδα, Κεφαλονιά και Ιθάκη. Επίσης αλάτιζαν πολλά χέλια. Τα έπιαναν στις θέσεις Λάκκοι, Σόγωνο και Γρίπος, τα οποία σήμερα εκμεταλλεύεται ο αλιευτικός συνεταιρισμός Πρεβέζης.

Εκλεκτά ψάρια σε μικρές ποσότητες γίνονταν σαβόρο. Με αυτόν τον τρόπο συντηρούσαν και εξήγαγαν τότε τα ψάρια οι κάτοικοι της Πρέβεζας, που αν και ψαροφαγάδες δεν μπορούσαν να τα καταναλώσουν, γιατί ο Αμβρακικός τα είχε άφθονα και εκλεκτής ποιότητας. Για την εκμετάλλευση των βιβαριών και την κατανάλωση των ψαριών ο Ληκ γράφει: «Η εκμετάλλευση των βιβαριών της Άρτας και της Ακαρνανίας Βρισκόταν στα χέρια των πλουσιότερων Πρεβεζάνων που είχαν συμπτύξει εταιρείες. Κάθε εταιρεία νοίκιαζε ένα μέρος από τα βιβάρια, μίσθωνε ψαράδες και τους εφοδίαζε με δίχτυα και τα απαραίτητα σύνεργα της ψαρικής. Όσο προχωρούσε η πώληση του ψαριού, τα χρήματα συγκεντρώνονταν σε κοινό ταμείο και αφού πληρωνόταν το μουκατέσι, μοιραζόταν το κέρδος ανάμεσα στους εμπόρους και τους ψαράδες. Αυτός και άλλοι τρόποι συνεργατικής, που επέτρεπαν τη συμμετοχή στα κέρδη όλων των προσώπων που έπαιρναν μέρος στην

επιχείρηση, συνηθίζονταν όχι μόνο στο εμπόριο αλλά και στις αγροτικές απασχολήσεις των Ελλήνων». «Το ψάρι παστωνόταν επιτόπου και τροφοδοτούσε τους ελληνικούς πληθυσμούς κατά τη διάρκεια των Νηστειών».

Όταν τα ελαιόδενδρα ήταν μικρά και δεν έδιναν εισόδημα, οι κάτοικοι της Πρέβεζας για να ζήσουν καλλιεργούσαν στον ενδιάμεσο χώρο, κυρίως δημητριακά. Την περίοδο αυτή της βενετοκρατίας τα ελαιόδενδρα έφτασαν σε πλήρη ανάπτυξη και καρποφορία, ο δε πληθυσμός έφτασε στο ανώτατο όριο που η οικονομία του τόπου μπορούσε να συντηρήσει²⁵.

Η κοινωνία της Πρέβεζας που σχηματίστηκε από τη συγχώνευση Ελλήνων, οι οποίοι είχαν ζήσει πολλά χρόνια κάτω από διαφορετικό κυρίαρχο και είχαν διαφορετικά ήθη και έθιμα, διέφερε από αυτές της υπολοίπου Ηπείρου και των Επτανήσων. Οι προερχόμενοι από τα βενετοκρατούμενα μέρη (Μοριά, Κρήτη, Επτανήσα) είχαν εξυπηρετήσει με οποιοδήποτε τρόπο τα συμφέροντα της Γαληνότητας, μιλούσαν ιταλικά, είχαν δεσμούς με τη βενετική διοίκηση και είχαν υποστεί την επίδραση των Βενετών στη συμπεριφορά και την ενδυμασία.

Οι Ηπειρώτες και Στερεοελλαδίτες, που είχαν ζήσει υπόδουλοι των Τούρκων, είχαν διάλεκτο δική τους με ύφος μάλλον τραχύ και αγροίκο, επηρεασμένη από αλβανοτουρκικούς ή τοπικούς ιδιοματισμούς, και ήταν πιο λίγοι και δυναμικοί.

Η Πρέβεζα λόγω της αλματώδους ανάπτυξης της, για τους ρυθμούς της εποχής, αλλά και της στρατηγικής θέσης ορίστηκε από τους Βενετούς πρωτεύουσα της Κοντινέντε, όπου συμπεριλαμβάνονταν οι βενετικές κτήσεις του Βουθρωτού, της Πάργας και της Βόνιτσας. Μαζί με την αύξηση του πληθυσμού, αναπτυσσόταν η αλιεία, η σηροτροφία, η βιοτεχνία, τα επαγγέλματα, το εξαγωγικό εμπόριο του λαδιού, των αλιευμάτων και η εισαγωγή κυρίως δημητριακών. Για το άλεσμα των δημητριακών λειτουργούσαν δύο ανεμόμυλοι.

Με την οικονομική²⁶ ανάπτυξη οι κάτοικοι άρχισαν να ενδιαφέρονται για κοινωφελή και πολιτιστικά έργα, όπως την κατασκευή δρόμων, μικρών γεφυριών, υδραγωγείου και ωρολογιοστασίου, που έγινε το σύμβολο της πόλης.

Η έκταση που κάλυπτε η πόλη της Πρέβεζας ήταν μικρή και οριοθετούταν προς τη δύση από τους Ιερούς Ναούς του Αγίου Νικολάου, Αγίου Κων/νου, Αγίας Παρασκευής και Αγίου Βασιλείου, δηλαδή την οδό Πολυτεχνείου και προς βορρά από τους Ιερούς Ναούς

²⁵ **Η. Βασιλάς**, «**Ο Ελαιών της Πρέβεζας**», Ηπειρωτική εστία, σελ. 606 - 608

²⁶ Γιώργος Παπαγεωργίου. Οικονομικές και Κοινωνικές όψεις του Καζά της Πρέβεζας Κατά το β' Μισό του 19^{ου} Αιώνα. Η ιστορία της Πρέβεζας, Πρέβεζα, 22 - 24 Σεπτεμβρίου 1989, σελ. 119 - 132

Αγίων Αποστόλων και Κοιμήσεως της Θεοτόκου, σημερινή οδός Π. Τσαλδάρη. Ο Προφήτης Ηλίας αρχικά ήταν εξωκλήσι, ο οικισμός επεκτάθηκε προς τα εκεί μετά το χαλασμό της Πρέβεζας, όταν εγκαταστάθηκαν μεταξύ Αγίας Παρασκευής και Προφήτη Ηλία πολλοί Τουρκαλβανοί και από το όνομα του τόπου της καταγωγής τους ονομάστηκε η συνοικία «Γαρδίκι».

Μέσα στην έκταση αυτή ήταν όλα τα λιοτρίβια. Στο τέλος του περασμένου αιώνα κτίστηκαν έξω από το όριο των δύο αυτών δρόμων τα λιτρουβιά του Χουσέμ πασά, εκεί που τώρα είναι η Πυροσβεστική, των Τούρκων αδελφών Λιάζη, μετέπειτα Αθ. Κολιαδήμα, στα Χάνια και του Χαρ. Τόλια στο Τζαβαλοχώρι, όπου τώρα είναι η κατοικία Π. Ράπτη.

Επίσης μέσα στο χώρο αυτόν ήταν και όλοι οι φούρνοι, για ψηστικά και ψωμί. Αν υπολογίσουμε ότι το μεγαλύτερο εμβαδόν του χώρου αυτού καλυπτόταν από τις ακατοίκητες ελώδεις εκτάσεις του Καρύδα και της Λούτσας, που διέσχιζαν την πόλη σ' όλο το μήκος της (περιοχή Λ. Ειρήνης) και ότι τα περισσότερα σπίτια ήταν ισόγεια και η ύπαιθρος χώρα δε κατοικούταν, προκύπτει αβίαστα το συμπέρασμα ότι η Πρέβεζα δεν είχε ποτέ τον πληθυσμό που αναφέρουν (10.000 ή 14.000), εξ άλλου μέχρι και την απελευθέρωση της, με τους ιδίους οικονομικούς πόρους και με επιπλέον αυτούς που προήλθαν από την ανάπτυξη του λιμανιού, ξεπέρασε για λίγο τους 6.000 κατοίκους²⁷.

Η διακύμανση του πληθυσμού του νησιού της Λευκάδας δε μας βοηθάει να δεχτούμε αυτά τα νούμερα. Πώς είναι δυνατόν η Πρέβεζα από σχεδόν ακατοίκητη μέσα σε ογδόντα χρόνια να έχει 14.000 κατοίκους, όταν το νησί της Λευκάδας που το 1684 είχε 9.000 κατοίκους, το 1760 είχε 12.000 και προς το τέλος της βενετοκρατίας, το 1778, είχε 15.000 κατοίκους.

²⁷Συντακτική επιτροπή (Σπύρος Λάμπρος κ. α), «Πληθυσμός του Καζά της Πρέβεζας στη β' πενήνταετία του 19^{ου} Αιώνα», **Πρεβεζάνικα Χρονικά**, (Ιούλιος – Δεκέμβριος 1990) τ. 24, σελ. 37 (πίνακας)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΩΝ ΑΠΟΓΡΑΦΩΝ

2.1 Μεθοδολογία έρευνας

Στην πορεία της συλλογής των απογραφικών στοιχείων του νομού Πρέβεζας και στη φάση της ταξινόμησης αυτών για την παρουσίαση τους αντιμετωπίσαμε ένα δίλημμα που μας οδήγησε σε έναν προβληματισμό.

Ο προβληματισμός μας ήταν για το αν έπρεπε να παρουσιάσουμε τις απογραφές των πληθυσμών με την κατανομή τους τη σημερινή στους δήμους (σύμφωνα με την σύσταση τους με βάση τον νόμο Καποδίστρια) ή με την μορφή ανά κοινότητα ξεχωριστά που ίσχυε πριν το 1998 (δηλαδή πριν τον Καποδίστρια).

Για δική μας διευκόλυνση και για τις ανάγκες της έρευνας μας, προσαρμόσαμε τον νόμο Καποδίστρια σε όλες τις απογραφές (1920-2001). Θα πρέπει να σημειώσουμε, το γεγονός ότι η έρευνά μας έχει χρονικό ορίζοντα και αναφορές από τις αρχές του αιώνα μας μέχρι σήμερα. Πράγμα που σημαίνει ότι οι δυσκολίες που μας προέκυψαν στην πορεία ήταν πολλές και οι διευκολύνσεις λίγες.

Δεν ήταν λίγες οι φορές που αναγκαστήκαμε να αναλύσουμε και να βγάλουμε συμπεράσματα αξιολογώντας ελλιπή στοιχεία, κατεστραμμένους φακέλους, μη τεκμηριωμένες πληροφορίες και ανύρπακτα αρχεία, στους δήμους ή στις κατά τόπους αρμόδιες υπηρεσίες.

Χαρακτηριστικά τα παραδείγματα των απογραφών του 1920 και 1940 σε σχέση με την απογραφή του 1928 όπου ολόκληρα δημοτικά διαμερίσματα δεν απογράφονται. Ο λόγος ούτε ευδιάκριτος είναι, ούτε αναφέρεται πουθενά τεκμηριωμένα και διασταυρωμένα για να μπορέσει να αποτελέσει ακλόνητο στοιχείο έρευνας και να το χρησιμοποιήσει

κανείς. Δεν παύουν βέβαια σε κάθε περίπτωση να υπάρχουν φήμες και ιστορίες που δεν θα μπορούσαν να εσωκλείονται στην ερευνά μας.

Δυστυχώς για την περίοδο που αναφέρεται στο πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα συνεχώς η έρευνά μας καθυστερούσε και πολλές φορές ολοκληρωνόταν χωρίς να έχουμε φτάσει στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

2.2 Δυσκολίες εφαρμογής του νόμου Καποδίστρια

Παρακάτω θα δούμε την διάρθρωση του νομού Πρεβέζης πληθυσμιακά, με την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια σε όλες τις απογραφές, και τους δήμους που την απαρτίζουν. Παρατηρώντας τις απογραφές διαπιστώνει κανείς πως κάποια δημοτικά διαμερίσματα δεν έχουν απογραφεί, κυρίως στις απογραφές του 1920, 1928 και του 1940. Αυτό φυσικά δεν ισχύει διότι τότε δεν υπήρχαν κάποια από τα δημοτικά διαμερίσματα απλώς δημιουργηθήκανε στις επόμενες απογραφές.

Στις απογραφές του 1920 και του 1928 τα στοιχεία μας δεν ήτανε επαρκή. Στην απογραφή του 1920 κάποια δημοτικά διαμερίσματα, όπως και του 1928, είναι κενά. Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι δεν είχανε ιδρυθεί ακόμη (π.χ το δημοτικό διαμέρισμα Νέας Σαμψούντας).

Η απογραφή του 1940 ήτανε η πιο ατελής από όλες λόγω του δεύτερου παγκοσμίου πολέμου. Σ'αυτή δυσκολευτήκαμε περισσότερο γιατί η Πάργα και αρκετές κοινότητες, που πλέον ανήκουν στο νομό Πρεβέζης, ανήκανε διοικητικά και γεωγραφικά στο νόμο Θεσπρωτίας, μόνο για την συγκεκριμένη απογραφή.

Έτσι Θεωρήσαμε σκόπιμο πως έπρεπε να τις συμπεριλάβουμε και αυτές στην απογραφή του 1940 και τις σημειώσαμε με διακριτικό χρώμα.

Τέλος όλες οι υπόλοιπες απογραφές (1951, 1961, 1971, 1981, 1991 και 2001) είναι πλήρεις γιατί τα στοιχεία είναι ακριβή και ξεκάθαρα.

2.3 Η Απογραφή του 1920

Στην απογραφή της 18/19 Δεκεμβρίου 1920 ο Νομός Πρέβεζας αποτελείται από δύο υποδιοικήσεις:

- ✚ Την υποδιοίκηση Μαργαριτίου και
- ✚ Την υποδιοίκηση Πρέβεζας.

Η υποδιοίκηση Μαργαριτίου αποτελείται από τις παρακάτω κοινότητες: Αγιάς, Αρπίτσης, Αρτσών, Βαλανδοράχου, Βραστόβου, Γιαννουζίου, Γορίτσης, Καναλακίου, Καστριού, Κορώνης, Κουρτεσίου, Λιβαδαρείου, Λιγορατίου, Λυκουρσίου, Μαζαρακιάς, Μαργαριτίου, Μουζακατίου, Νεμίτσης, Πάργας, Ποταμιάς, Ραπέζης, Σενίτσης, Σμοκοβίνης, Σπαθαρατίου, Σπλάντζας και Τουρκοπάλλουκου.

Η υποδιοίκηση Πρέβεζας αποτελείται από τον Δήμο Πρέβεζας και τις παρακάτω κοινότητες: Αγίου Γεωργίου, Ανωγείου, Βορδώ, Βουλίστας Παναγιάς, Γκιόναλων, Δουβιανών, Ζέρμης, Καλογερικού, Καμαρίνης, Καναλίου, Καντζά, Κλεισούρας, Κοριτσιάνης, Κοτσανόπουλου, Κουκουλίου, Κραββαρίου, Κρανιάς, Λελόβης, Λούρου, Μουλιανά, Μπονδαρίου, Νέας Φιλιπιάδας, Νικολιτσίου, Παληγοροφόρου, Παππαδατών, Ποδογόρας, Ραψίστης, Ρηνιάσης, Ρουσάτσου, Σκιαδά, Σκούπας, Συντικλιάς, Τζοβίστης, Τόπολας, Φθίνης²⁸.

2.4 Η Απογραφή των αλλαγών (1928)

Παρατηρούμε ότι κατά την απογραφή του Μαΐου 1928 ο νομός Πρέβεζας αποτελούνταν από τέσσερις επαρχίες. Αυτές είναι:

- ✚ Επαρχία Λευκάδος (που δεν υπήρχε στην απογραφή του 1920)
- ✚ Επαρχία Μαργαριτίου

- ✚ Επαρχία Νικοπόλεως και
- ✚ Επαρχία Φιλιπιάδας.

Για πρώτη φορά η επαρχία της Λευκάδας ενσωματώθηκε στο νομό Πρέβεζας και οι υποδιοικήσεις μετατράπηκαν σε επαρχίες. Η υποδιοίκηση Μαργαριτίου έγινε η ομώνυμη επαρχία ενώ η υποδιοίκηση Πρέβεζας χωρίστηκε σε δύο επαρχίες, Νικοπόλεως και Φιλιπιάδας. Η επαρχία Νικοπόλεως απαριθμεί 29 κοινότητες ενώ η επαρχία Φιλιπιάδας απαριθμεί 26 κοινότητες, πολλές εκ των οποίων θα ενσωματωθούν σύμφωνα με τις επόμενες απογραφές στο νομό Άρτας (Π.Χ. Καλογερικό, Κορωνησία κ.τ.λ)²⁹.

Οι περισσότερες κοινότητες που ανήκουν στις διάφορες επαρχίες τις συναντάμε εδώ με διαφορετικό όνομα (π.χ. την κοινότητα Γιαννουζίου που μετονομάστηκε σε

²⁸ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 1920 (Βλ. Παράρτημα σελ. 114)

²⁹ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 1928 (Βλ. Παράρτημα σελ. 120)

κοινότητα Αχερουσίας στην απογραφή του 1928). Επίσης στην απογραφή αυτή, η επαρχία του Μαργαριτίου, ενσωματώνει μια κοινότητα παραπάνω σε σχέση με την απογραφή του 1920. Αυτή είναι η κοινότητα Θέμελου, που ήταν οικισμός (Ταμπάνια) της κοινότητας Μεσοποτάμου (Λυκουρσίου)³⁰.

Στην επαρχία Νικοπόλεως ο Δήμος Πρέβεζας αποτελείται από την Πρέβεζα, τον Μύτικα, τον Παντοκράτορα ενώ στην απογραφή του 1920 ο Δήμος Πρέβεζας αποτελούνταν από 13 χωριά-οικισμούς³¹. Ο Άγιος Θωμάς στην απογραφή του 1928 αποτελεί ξεχωριστή κοινότητα με την ενσωμάτωση ενός οικισμού, την Αγία Τριάδα ενώ στις επόμενες απογραφές ενσωματώνεται και απογράφεται στην Πρέβεζα.

2.5 Η Ξεχωριστή απογραφή του 1940

Ο νομός Πρέβεζας αποτελείται από την επαρχία Λευκάδος και από την επαρχία Νικοπόλεως στην οποία ανήκει ο Δήμος Πρέβεζας και άλλες 57 κοινότητες. Στην απογραφή του 1940 δεν συναντάμε τις επαρχίες Μαργαριτίου

και Φιλιππιάδας παρότι όμως οι περισσότερες κοινότητες των δύο αυτών επαρχιών είναι ενσωματωμένες στην επαρχία Νικοπόλεως³².

Τέλος παρατηρούμε ότι από την απογραφή του 1940 αρχίζουν να οριστικοποιούνται κάποιες ονομασίες, χωριών και κοινοτήτων, για να μπορέσουν να αποτελέσουν αργότερα τις ονομασίες νεοσύστατων δήμων.

2.6 Σύγκριση τριών απογραφών μαζί (1951-1961-1971)

Λόγο το ότι οι διαφοροποιήσεις είναι ελάχιστες ενώ οι ομοιότητες πολλές θεωρήσαμε σκόπιμο να αναλύσουμε και τις τρεις απογραφές μαζί. Στις απογραφές αυτές οι επαρχίες Νικοπόλεως και Πάργας αποτελούνται από τους παρακάτω δήμους:

³⁰ Στην ανάλυση των δήμων που ακολουθεί, στα επόμενα κεφάλαια, θα δούμε όλες τις μετονομασίες των δημοτικών διαμερισμάτων ξεχωριστά.

³¹ **Βλ.** Απογραφές του 1920 και του 1928 στο παράρτημα σελ. 114 και 120

³² **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 1940 (Βλ. Παράρτημα σελ. 128)

Θεσπρωτικού, Πάργας, Πρέβεζας, Φιλιπιάδας και από 71 κοινότητες³³ μερικές εκ των οποίων θα ανήκουν σύμφωνα με την απογραφή του 1981 στον δήμο Άρτας (όπως αναφέραμε και παραπάνω).

Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι στις απογραφές του 1951, 1961, 1971 δεν συναντάται η Λευκάδα που υπήρχε στις απογραφές του 1940 και 1928.

2.7 Οι Απογραφές του 1981 και του 1991

Σύμφωνα με την απογραφή του 1981 ο νομός Πρέβεζας αποτελείται από την επαρχία Νικοπόλεως και Πάργας και τους δήμους: Θεσπρωτικού, Πάργας, Πρέβεζας, Φιλιπιάδας. Σ' αυτή την απογραφή οι δήμοι αποτελούνται από 66 κοινότητες³⁴, πέντε λιγότερες από την απογραφή του 1971, εφόσον αυτές ενσωματώθηκαν στον νομό Άρτας (π.χ. οι κοινότητες Δαφνωτής, Καρυδέας

κ.τ.λ). Στην επόμενη απογραφή του 1991 οι δήμοι και οι κοινότητες θα παραμείνουν ως έχει με το οριστικό τους πλέον όνομα³⁵.

2.8 Η Απογραφή του 2001 σύμφωνα με το νόμο Καποδίστρια

Από το 1998, με τον νόμο Καποδίστρια που προέβλεπε την υποχρεωτική συνένωση των κοινοτήτων σε δήμους για οικονομικοκοινωνικούς λόγους, ο νομός Πρέβεζας αποτελείται από τους παρακάτω δήμους:

- Πρέβεζας
- Ανωγείου
- Ζαλόγγου
- Θεσπρωτικού
- Λούρου

³³ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφές του 1951-1961-1971 (Βλ. Παράρτημα σελ. 133 – 136 - 139)

³⁴ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 1981 (Βλ. Παράρτημα σελ. 143)

³⁵ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 1991 (Βλ. Παράρτημα σελ. 146)

- ✚ Πάργας
- ✚ Φαναρίου
- ✚ Φιλιππιάδας και την
- ✚ κοινότητα Κρανιάς

Αυτή την μορφή θα έχει ο νόμος της Πρέβεζας στην τελευταία απογραφή του 2001 με την μόνη διαφορά ότι ο κάθε δήμος θα περικλείει και τα δημοτικά διαμερίσματα αυτών³⁶. Στο επόμενο κεφάλαιο που ακολουθεί θα ασχοληθούμε με την ανάλυση του κάθε δήμου ξεχωριστά καθώς και των δημοτικών διαμερισμάτων αυτών.

2.9 Οι απογραφές σύμφωνα με το νόμο Καποδίστρια

Παρακάτω παραθέτουμε τις απογραφές του 20^{ου} αιώνα με τη μορφή της τελευταίας απογραφής, του 2001 (εφαρμόζουμε το νόμο Καποδίστρια).

³⁶ **Διεύθυνση Στατιστικής Υπηρεσίας Νομού Πρέβεζας**, Απογραφή του 2001 (Βλ. Παράρτημα σελ. 150)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ

3.1 Παρουσίαση του Δήμου Πρέβεζας

Ο δήμος Πρέβεζας είναι το νοτιοανατολικό άκρο της χερσονήσου της Πρέβεζας. Αποτελείται από τα δημοτικά διαμερίσματα:

- Μιχαλιτσίου
- Μύτικα
- Νικοπόλεως
- Πρεβέζης
- Φλάμπουρων.

Η έκταση του είναι 66.800 στρέμματα και χαρακτηρίζεται ως αστική και αγροτική περιοχή με εντατικές καλλιέργειες οπωροκηπευτικών. Ο πληθυσμός του είναι 19984 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται με το εμπόριο, την παροχή υπηρεσιών, την βιομηχανία (κυρίως τυποποίηση ή επεξεργασία αγροτικών προϊόντων), την γεωργία (οπωροκηπευτικά), την αλιεία και τον τουρισμό (κυρίως οι παραθαλάσσιες περιοχές του δήμου). Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Πρέβεζας³⁷.

3.1.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Το Μιχαλίτσι ανήκε στο δήμο Πρέβεζας στην απογραφή του 1920 ενώ στην απογραφή του 1928 αποτελεί ξεχωριστή κοινότητα ως την απογραφή του 1981 με την προσθήκη του Αγίου Νικολάου και στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Πρέβεζας.

Ο Μύτικας ως και την απογραφή του 1971 αποτελούσε οικισμό της Πρέβεζας. Στην απογραφή του 1981 ο Μύτικας αποσπάται από τον δήμο Πρέβεζας και

³⁷ Πηγή, Το Δημαρχείο του Δήμου Πρέβεζας

χαρακτηρίζεται κοινότητα ενώ στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Πρέβεζας.

Η κοινότητα Νικοπόλεως (Σμυρτούλα) στην απογραφή του 1920 εμφανίζεται ως οικισμός της Πρέβεζας και σε αυτή του 1928 είναι κοινότητα. Δεν αλλάζει παρά μόνο στην απογραφή του 1991 όπου προστίθεται και ο οικισμός Μάζωμα. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Πρέβεζας.

Στην απογραφή του 1920 παρατηρούμε ότι το δήμο Πρέβεζας συγκροτούσαν οι οικισμοί: Πρέβεζας, Αγίας Τριάς, Άγιος Θωμάς, Άγιος Σπυρίδων, Μιχαλίτσι, Μύτικας, Νεοχώρι, Νικόπολης, Πετρίτσα, Σκαφιδάκι, Τaráνα και Ψαθάκι, ενώ στην απογραφή του 1928 αποτελείται μόνο από τους οικισμούς Πρέβεζας, Μύτικα και Παντοκράτορα.

Στην απογραφή του 1940 τα στοιχεία που αφορούν το δήμο Πρέβεζας είναι μάλλον ελλιπή και δεν μπορούμε να συμπεράνουμε με ακρίβεια τους οικισμούς που αποτελούσαν το δήμο Πρέβεζας, ενώ στις μετέπειτα απογραφές του 1951 και του 1961 ο δήμος Πρέβεζας περιλαμβάνει τους οικισμούς Πρέβεζας, Αγία Τριάς, Άγιος Θωμάς, Μύτικας, Νεοχώρι και Παντοκράτορα. Στην απογραφή του 1971 το δήμο Πρέβεζας προστέθηκαν οι Άγιοι Απόστολοι, Πνευματικός Φάρος, και το Ψαθάκι (όπου το συναντάμε πρώτη φορά στην απογραφή του 1920 και για δεύτερη φορά στην απογραφή του 1971).

Στην απογραφή του 1991 δεν εμφανίζονται ο Πνευματικός Φάρος και η Αγία Τριάδα ενώ στην απογραφή του 2001 συναντάμε την Πρέβεζα, τον Άγιο Θωμά, το Καλαμίτσι, το Νεοχώρι και το Ψαθάκι. Όπως συμπεραίνει κανείς στην πόλη της Πρέβεζας ενσωματώθηκαν κάποιοι οικισμοί (π.χ. ο Παντοκράτορας) και πλέον αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Πρέβεζας.

Τα Φλάμπουρα στις απογραφές του 1920 και 1928 ήταν οικισμός της κοινότητας Καναλίου. Πρώτη φορά χαρακτηρίζονται κοινότητα στην απογραφή του 1951. Στην απογραφή του 2001 αποτελούν δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Πρέβεζας.

3.1.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Πρέβεζας

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Πρέβεζας με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	719	7,5
1928-1940	- 90	- 0,9
1940-1951	3216	31,7
1951-1961	560	4,2
1961-1971	- 102	- 0,7
1971-1981	1267	9,2
1981-1991	1801	11,9
1991-2001	3098	18,3

Παρατηρώντας το γράφημα βλέπουμε ότι η καμπύλη έχει μια ανοδική τάση με την κορύφωση της στην απογραφή του 2001 όπου ο δήμος της Πρέβεζας αριθμεί 19984 κατοίκους. Αντίθετα το χαμηλότερο σημείο της καμπύλης είναι η απογραφή του 1920 με 9515 κατοίκους. Από την πρώτη απογραφή ως το 1928 αυξήθηκε κατά 719 κατοίκους (ποσοστό 7,5 %) ενώ στην επόμενη έχουμε μια ελάχιστη μείωση της τάξεως 0,9 %. Στη συνέχεια και μέχρι το 1961 έχουμε αύξηση πληθυσμού του δήμου Πρέβεζας με μεγαλύτερη αυτή του 1940-1951, όπως φαίνεται και στον πίνακα, με 3216 κατοίκους (ποσοστό 31,7 %). Στην απογραφή του 1971 συναντάμε πάλι μια μικρή μείωση (0,7 %) ενώ από το 1981 και μετά ο δήμος αυξάνεται, «κινείται με ανοδική τάση», μέχρι την τελευταία απογραφή του 2001.

3.2 Παρουσίαση του δήμου Πάργας

Ο δήμος Πάργας είναι βορειοδυτικά του νομού Πρέβεζας και αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα :

- Αγιάς
- Ανθούσης
- Λιβαδαρείου

Πάργας

Η έκταση του δήμου είναι 69.300 στρέμματα και χαρακτηρίζεται ως ημιορεινή και αγροτική περιοχή εξαιρετικού φυσικού κάλους με έντονη τουριστική ανάπτυξη. Ο πληθυσμός του είναι 3846 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται με το εμπόριο, την παροχή υπηρεσιών, τον τουρισμό και τον πρωτογενή τομέα (εσπεριδοειδή, έλαιο καλλιέργειες και κηπευτικά). Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Πάργας³⁸.

3.2.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Στην απογραφή του 1920 η κοινότητα της Αγιάς αποτελείται από τους οικισμούς Αγιάς και Αγίου Αθανασίου ενώ στην απογραφή του 1928 ο Άγιος Αθανάσιος ενσωματώνεται στην Αγιά και στην απογραφή του 1940 δεν απογράφεται στο νομό Πρέβεζας γιατί η Πάργα ανήκε διοικητικά στο νομό της Θεσπρωτίας

Η κοινότητα Ραπέζης στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε Ανθούσης και δεν απογράφεται το 1940. Εμφανίζεται στην απογραφή του 1951 με την προσθήκη του Τρικόρφου ως και την απογραφή του 2001 όπου αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Ανθούσης του δήμου Πάργας

Η κοινότητα Λειβαδαρίου από την απογραφή του 1920 ως και την απογραφή του 2001 συναντάται με το ίδιο όνομα εκτός από την απογραφή του 1940 και με την μόνη διαφορά ότι στην απογραφή του 1971 προστίθεται ο οικισμός Βρύσαι. Σήμερα αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Λειβαδαρίου του δήμου Πάργας.

Η κοινότητα Πάργας στις απογραφές του 1920 και 1928 αποτελείται από τους οικισμούς Πάργας και Αγίας Κυριακής. Σε αυτή του 1940 δεν απογράφεται στο νομό Πρέβεζας. Στις απογραφές του 1951 και 1961 χαρακτηρίζεται δήμος με την προσθήκη της Παναγιάς (νησί). Στην απογραφή του 1971 προστέθηκαν ο Λυχνός και το Χρυσογάλι ενώ στην απογραφή του 1991 δεν εμφανίζεται ο Λυχνός αλλά εμφανίζεται ο Άγιος Γεώργιος. Στην απογραφή του 2001 προστέθηκε ο οικισμός Μαράς, για να μπορεί σήμερα να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα και την έδρα του ομώνυμου δήμου.

³⁸ Πηγή, Το Δημαρχείο Πάργας

3.2.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Πάργας

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Πρέβεζας με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

Παρατηρώντας το γράφημα διαπιστώνουμε ότι στην απογραφή του 1940 ο δήμος Πάργας έχει την μεγαλύτερη αύξηση του πληθυσμού (22,4 %). Επίσης πρέπει να πούμε ότι το υψηλότερο σημείο της καμπύλης είναι της απογραφής του 1961 με 3964 κατοίκους ενώ το

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	2	0,01
1928-1940	700	22,4
1940-1951	- 53	- 1,4
1951-1961	190	5,0
1961-1971	- 245	- 6,2
1971-1981	- 146	- 3,9
1981-1991	- 4	- 0,1
1991-2001	277	7,8

χαμηλότερο της απογραφής του 1920 με 3125. Στις απογραφές του 1920 και του 1928

υπήρξε μια απειροελάχιστη αύξηση του 0,01 %, ακολουθεί η αλματώδεις αύξηση του 1940 που την διαδέχεται μια μείωση της τάξεως του 1,4 % στην απογραφή του 1951.

Στη συνέχεια από το 1951 ως το 1961 έχουμε αύξηση (5,0 %) ενώ από το 1961 και μετά άρχισε να μειώνεται από 6,2 % σε 3,9 % και σε 0,1 % μέχρι το 1991 όπου αυξήθηκε έως την τελευταία απογραφή του 2001 κατά 277 κατοίκους που αντιστοιχούν σε ποσοστό 7,8 %.

3.3 Παρουσίαση του δήμου ανωγείου

Ο δήμος Ανωγείου είναι στο βόρειο τμήμα του Νομού Πρέβεζας. Αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα:

- Ανωγείου
- Γοργούλου
- Τσαγκαροπούλου

Η έκταση του δήμου είναι 53.100 στρέμματα (περίπου) και χαρακτηρίζεται ως ορεινή και ημιορεινή περιοχή. Ο πληθυσμός του είναι 1291 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται κυρίως με την κτηνοτροφία και τα ιχθυοτροφεία. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Ανωγείου³⁹.

3.3.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Στην απογραφή του 1920 η κοινότητα Ανωγείου περιλαμβάνει τους οικισμούς Ανώγειο και Φανερωμένη ως την απογραφή του 1951 όπου ενσωματώνονται οι οικισμοί Άνω Δρυμών, Κάμπος και Κόνιαρης. Στην απογραφή του 2001 παρατηρούμε να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Ανωγείου.

Η κοινότητα Μουλιανών αποτελείται από τους οικισμούς Δρυμών και Τσαγκαροπούλου σύμφωνα με την απογραφή του 1920 και μετονομάζεται σε Γοργούλου στην απογραφή του 1928. Στην απογραφή του 1951 ενσωματώνονται κάποιοι οικισμοί (όπως π.χ. Βαθύ, Γκούρα, Χαλίκια, κτλ), ενώ το Τσαγκαρόπουλο και ο Δρυμών αποτελούν την κοινότητα Τσαγκαροπούλου.

³⁹ Πηγή, Το Δημαρχείο του δήμου Ανωγείου

Στην απογραφή του 2001, το Τσαγκαρόπουλο αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Ανωγείου όπως και ο Γοργόμυλος αποτελεί το αντίστοιχο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Ανωγείου.

3.3.2 Δημογραφική εξέλιξη του δήμου Ανωγείου

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Ανωγείου με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3
Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρώντας το βλέπουμε ότι το ψηλότερο σημείο της καμπύλης (2653 κατοίκους) είναι στην απογραφή του 1951 ενώ αντίθετα το χαμηλότερο (1396 κατοίκους) είναι στην απογραφή του 1920. Μεταξύ των απογραφών στην αρχή υπάρχει μια μικρή αύξηση 11,4 % όπου στη συνέχεια αυξάνεται ραγδαία, με 47,5 % ως την απογραφή του 1940 και με 15,7 % μέχρι την απογραφή του 1951 πριν αρχίσει να μειώνεται. Στην επόμενη δεκαετία παρατηρούμε ότι (το 61, 71) συνεχίζεται η πτώση με 17,7 % και 15,2 % αντίστοιχα. Στην απογραφή του 1981 ο πληθυσμός του δήμου αυξάνεται κατά 141 κατοίκους που αντιστοιχεί σε 7,6 τις % ενώ από εκεί και πέρα παρουσιάζει μια συνεχόμενη μείωση μέχρι την απογραφή του 2001. Ο δήμος μειώθηκε κατά 702 κατοίκους.

3.4

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	159	11,4
1928-1940	738	47,5
1940-1951	360	15,7
1951-1961	- 469	- 17,7
1961-1971	- 332	- 15,2
1971-1981	141	7,6
1981-1991	- 344	- 17,3
1991-2001	- 358	- 21,7

Παρουσίαση του δήμου Φαναρίου

Ο δήμος Φαναριού είναι βόρεια στο νομό Πρεβέζης και αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα:

- Άνω Σκαφιδωτή
(της πρώην κοινότητας
Τρικόστρου)
- Αηδονιάς
- Αμμουδιάς
- Αχερουσίας
- Βαλανιδοράχης
- Βαλανιδούσσας
- Βουβοποτάμου
- Δεσποτικού
- Θέμελου
- Καναλακίου
- Καστρίου

- Κορυφούλας (της
πρώην κοινότητας Άνω
Ράχης)
- Κορώνης
- Κουκκουλίου
- Κυψέλης
- Λούτσης
- Μεσοποτάμου
- Μουζακαϊκών
- Ναρκίσσου
- Σκεπαστού
- Σταυροχωρίου

Ο δήμος έχει έκταση 203.200 στρέμματα, το μεγαλύτερο μέρος είναι ορεινό κυρίως στα βόρεια και τα δυτικά ενώ το υπόλοιπο πεδινό. Διατρέχεται από τον ποταμό Αχέροντα ο οποίος πηγάζει (στο μεγαλύτερο μέρος του) από το δήμο και εκβάλλει στην περιοχή. Έχει πολλές περιοχές φυσικού κάλους. Το Νεκρομαντείο, μνημείο παγκοσμίου κύρους, υπάρχει στην περιοχή και αποτελεί πόλο τουριστικής έλξης. Ο πληθυσμός του δήμου Φαναριού είναι 8751 με την απογραφή του 2001, απασχολείται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία) και με τον τουρισμό στην παραλιακή ζώνη που ενισχύεται σημαντικά από την ύπαρξη ανεπτυγμένου ημιαστικού κέντρου στο Καναλάκι. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Καναλακίου²².

3.4.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Η Άνω Σκαφιδωτή ήταν οικισμός της Κορυτιανής στην απογραφή του 1920 με την ονομασία Αγόρανα. Προστίθεται στο Τρίκαστρο στην απογραφή του 1928 και παραμένει έτσι ως και την απογραφή του 1991 όπου στην απογραφή του 2001 αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Φθίνης αποτελείται από την Ζαροβίνα και τα Τσερκούβιανα στην απογραφή του 1920. Το 1928 μετονομάζεται σε Αηδονιά με την ενσωμάτωση και του Σκεπαστού. Από την απογραφή του 1951 και μετά εμφανίζεται μόνο η Αηδονιά και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Αηδονιάς του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Σπλάντζας μετονομάστηκε στην απογραφή του 1928 σε Αμμουδιά και παρέμεινε ως και την απογραφή του 2001 με την ίδια ονομασία με την διαφορά ότι αποτελεί πλέον το δημοτικό διαμέρισμα Αμμουδιάς του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Γιαννουζίου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Γιαννουζίου και Μπίρμπιλι. Σε αυτή του 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Αχερουσίας με την προσθήκη του οικισμού Αηδόνι και την αφομοίωση του Μπιρμπίλι. Παραμένει με το ίδιο όνομα ως την απογραφή του 2001 και αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Βαλανδοράχου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Βαλανδοράχου και Τσουκνίδας. Στην απογραφές του 1928,1940 μετονομάζεται σε Βαλανιδόρραχο και Βαλανιδόρραχη αντίστοιχα. Στην απογραφή του 2001 μετατρέπεται στο δημοτικό διαμέρισμα Βαλανιδοράχης του δήμου Φαναρίου.

²² Πηγή, Το Δημαρχείο του Δήμου Φαναρίου

Η κοινότητα Μπονδαρίου εμφανίζεται να απογράφεται το 1920 και στην απογραφή του 1928 μετονομάστηκε σε κοινότητα Βαλανιδούσσας. Στις επόμενες απογραφές δεν εμφανίζει κάποια αλλαγή ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Νεμίτσης στην απογραφή του 1928 με την προσθήκη του οικισμού Τσεκούρι μετονομάστηκε σε κοινότητα Βουβοποτάμου. Στις επόμενες απογραφές παρέμεινε με την ίδια ονομασία και εμφανίζεται στην απογραφή του 2001 να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Βουβοποτάμου του δήμου Φαναρίου.

Πρώτη φορά συναντάμε την κοινότητα Άνω Δεσποτικού με τους οικισμούς Εκκλησιάς, Άνω και Κάτω Δεσποτικού. Στην απογραφή του 1940 μετονομάζεται σε Δεσποτικού και το 1951 αποτελείται από το Δεσποτικό και το Κάτω Δεσποτικό ως την απογραφή του 2001 όπου αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Φαναρίου.

Η κοινότητα Θέμελου, όπου ήταν οικισμός (Ταμπάνια) της κοινότητας Μεσοποτάμου (Λυκουρσίου) στην απογραφή του 1920, αλλά δεν απογράφεται στην απογραφή του 1940. Στην απογραφή του 1951 όμως ενσωματώνονται το Θέμελο, το Παλαιοχώρι (όπου στην απογραφή του 1971 μετονομάζεται σε Δίκορφο) και οι Σιδεραίοι (στην απογραφή του 1981 δεν εμφανίζεται). Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Καναλλακίου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς καναλάκι και την Μονή Πούντας. Στις μεταγενέστερες απογραφές παραμένει με την ίδια ονομασία (χωρίς την Μονή Πούντας) ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Καναλλακίου του δήμου Φαναρίου.

Στην απογραφή του 1920 οι οικισμοί Άνω Βλανδό και Κάτω Βλανδό ανήκαν στην κοινότητα Κραβαριού (Άνω Ράχης) όπου μετονομάστηκαν σε Κορυφούλα στην απογραφή του 1928. Η κοινότητα Άνω Ράχης στην απογραφή του 1928 ενσωματώνει την Κορυφούλα και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κορυφούλα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Κορώνης στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Κορώνης, Κορωνόπουλο και την Τζάρα-Μάνια. Στην απογραφή του 1928 προστίθεται στην κοινότητα ο οικισμός Μουτσαμάνι ενώ στην απογραφή του 1940 δεν εμφανίζεται καθόλου. Την συναντάμε πάλι στις απογραφές του 1951, 1961 με το ίδιο όνομα να αποτελείται από τους οικισμούς Κορώνης και Κορωνόπουλο και σε αυτή του 1971 που ενσωματώνεται ξανά ο οικισμός Τζάρα. Παραμένει ως έχει ως το 2001 που αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κορώνης του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Κουκουλίου στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει τον οικισμό Χόχλα και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Τουρκοπάλουκου εμφανίζεται στις απογραφές του 1920 και του 1928. Στην απογραφή του 1940 δεν απογράφεται ενώ στην απογραφή του 1951 μετονομάζεται σε κοινότητα Κυψέλης. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Στην απογραφή του 1928 εμφανίζεται για πρώτη φορά η κοινότητα Λούτσης η οποία ήταν οικισμός της κοινότητας Κουκουλίου στην απογραφή του 1920. Παραμένει αμετάβλητη ως την απογραφή του 1991 όπου ενσωματώνει και τον οικισμό Παραλίας και στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Λυκουρσίου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Λυκούρσι, Μάνια, Μποτρό, Νεοχώρι, Ταμπάνια και Τσιφλίκι σε αντίθεση με αυτή του 1928 που μετονομάζεται σε κοινότητα Μεσοποτάμου αποτελούμενη από τον οικισμό Μεσοποτάμου και τον οικισμό Γεφύρι. Δεν εμφανίζεται στην απογραφή του 1940 αλλά απογράφεται το 1951, 1961, 1971, 1981, 1991 ως κοινότητα Μεσοποτάμου και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Μεσοποτάμου του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Μουζακατίου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Μουζακάτιο και Κλεισούρας. Μετονομάζεται στην απογραφή του 1928 σε Μουζακέϊκα και παραμένει με την ίδια ονομασία ως και την απογραφή του 2001 με την διαφορά ότι πλέον αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Μουζακέϊκων του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Αρτσών στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Ναρκίσσου και παραμένει έτσι ως την απογραφή του 2001 που συναντάται ως δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου σύμφωνα με τον νόμο Καποδίστρια.

Το Σκεπαστό ήταν οικισμός της κοινότητας Αηδονιάς στην απογραφή του 1928. Στην απογραφή του 1951 εμφανίζεται πρώτη φορά ως κοινότητα Σκεπαστού και στην απογραφή του 1991 ενσωματώνει την Κάτω Σκαφιδωτή. Αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου στην απογραφή του 2001.

Η κοινότητα Γορίτσης συναντάται στην απογραφή του 1920 και μετονομάζεται σε κοινότητα Σταυροχωρίου στην απογραφή του 1928. Δεν απογράφεται το 1940 εμφανίζεται ξανά στην απογραφή του 1951 με το ίδιο όνομα και με την προσθήκη του Ξηρόλοφου. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Σταυροχωρίου του δήμου Φαναρίου.

3.4.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Φαναρίου με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ
1920-1928	205	3,6
1928-1940	828	14,1
1940-1951	1857	27,7
1951-1961	2021	23,6
1961-1971	- 944	- 8,9

1971-1981	- 447	- 4,6
1981-1991	317	3,4
1991-2001	- 754	- 8,0

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρούμε πως το ψηλότερο σημείο του δήμου πληθυσμιακά είναι στην απογραφή του 1961 με 10579 κατοίκους ενώ αντιθέτως το χαμηλότερο σημείο του δήμου είναι στην απογραφή του 1920 όπου αριθμεί μόνο 5668 κατοίκους. Από την απογραφή του 1920 ως την απογραφή του 1961 έχουμε μια συνεχόμενη αύξηση, με μεγαλύτερη αυτή του 1940-1951 με ποσοστό 27,7 %. Στη διάρκεια αυτής της πορείας βλέπουμε πως ο δήμος αυξάνεται ραγδαία.

Στην απογραφή του 1951 ο πληθυσμός του αυξήθηκε κατά 1857 κατοίκους που αντιστοιχεί σε 27,7 % (το πιο υψηλό ποσοστό του δήμου), ενώ συνεχίζει την ανοδική του πορεία και στην απογραφή του 1961 (23,6 %). Ο δήμος θα αρχίσει την καθοδική του πορεία στις επόμενες δύο απογραφές (1971,1981) με μείωση 8,9 % και 4,6 % ενώ θα ανακάμψει, για λίγο όμως, στην απογραφή του 1991 (με 3,4 %). Στην επόμενη απογραφή, που είναι και η τελευταία, ο δήμος θα έχει πτώση 8,0 %.

3.5 Παρουσίαση του δήμου Ζαλόγγου

Ο δήμος Ζαλόγγου είναι λίγο πιο βόρεια του δήμου Πρεβέζης, όπως φαίνετε και στον χάρτη, και αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα:

- Βράχου
- Εκκλησιών
- Καμαρίνας
- Καναλίου
- Κρυοπηγής
- Μυρσίνης
- Νέας Σαμψούντος
- Νέας Σινώπης
- Ριζών
- Χειμαδιού

Η έκταση του δήμου είναι 130.200 στρέμματα, πρόκειται για μια περιοχή ημιορεινή που καταλήγει στα παράλια του Ιονίου Πελάγους. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη

μνημείων (Αρχαία Κασσώπη, Ζάλογγο, Κάστρο Ριζών) καθώς και περιοχές φυσικής ομορφιάς τόσο ορεινές όσο και παραλιακές. Ο πληθυσμός του, σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είναι 4893, ασχολείται κυρίως με τον πρωτογενή τομέα (γεωργία -κτηνοτροφία) και με τον τουρισμό ο οποίος αυξάνεται συνεχώς με γοργούς ρυθμούς. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Καναλίου²³.

3.5.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Η κοινότητα Βράχου εμφανίζεται πρώτη φορά στην απογραφή του 1951 αποτελούμενο από τους οικισμούς Βράχου και Λυγιάς ενώ στις απογραφές του 1920 και του 1928 ήταν οικισμός της κοινότητας Χειμαδιού. Στην απογραφή του 1991 ενσωματώνει τον οικισμό Παραλία και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Βράχου του δήμου Ζαλόγγου.

Οι Εκκλησιές στην απογραφή του 1928 ήταν οικισμός του Άνω Δεσποτικού ενώ στην απογραφή του 1951 εμφανίζεται ως κοινότητα Εκκλησιών. Το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Εκκλησιών του δήμου Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Καμαρίνας αποτελείται από την Βελανιδιά, Λιμποχόβου, Μαρτάνη και Σέσοβο στην απογραφή του 1920 ενώ στις απογραφές του 1928, 1940, 1951, 1961 περιλαμβάνει μόνο την Καμαρίνα. Στην απογραφή του 1971 μετονομάζεται σε κοινότητα Ζαλόγγου (με την προσθήκη του προφήτη Ηλία) ως το 1981 όπου μετονομάζεται πάλι ξανά σε κοινότητα Καμαρίνας. Το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Καμαρίνας που ανήκει στο δήμο Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Καναλίου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Κανάλι και Φλάμπουρα. Στην απογραφή του 1928 προστέθηκε η Καστροσυκιά και στην απογραφή του 1951 τα Φλάμπουρα αποτελούν κοινότητα ενώ προστέθηκε το Μάζιον ως την απογραφή του 1981 όπου ενσωματώνονται η Νέα Θέσις και το πήδημα Κυράς. Το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Ζαλόγγου του δήμου Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Δουβιανών μετονομάζεται στην απογραφή του 1928 σε κοινότητα Κρυσπηγής και παραμένει ως έχει μέχρι την απογραφή του 2001 όπου εμφανίζεται να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κρυσπηγής του δήμου Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Συντικιάς περιλαμβάνει τον οικισμό Μεγαδέντρων στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Μυρσίνης και ενσωματώνει στην απογραφή του

²³ Πηγή, Το Δημαρχείο του Δήμου Ζαλόγγου

1951 την κάτω Μυρσίνη ως και την απογραφή του 2001 που αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Μυρσίνης του δήμου Ζαλόγγου.

Στην απογραφή του 1928 εμφανίζεται η κοινότητα Νέας Σαμψούντας όπου ως και την απογραφή του 2001 παραμένει αμετάβλητη και αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Σαμψούντας του δήμου Ζαλόγγου.

Στην απογραφή του 1928 εμφανίζεται η κοινότητα Νέας Σινώπης όπου ενσωματώνει και τον οικισμό του Αρχάγγελου ως και την απογραφή του 2001 παραμένει αμετάβλητη και αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Νέας Σινώπης του δήμου Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Ρηνιάσσης στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε Ριζού και στην απογραφή του 1940 μετονομάστηκε σε Ριζών. Στην απογραφή του 1991 ενσωματώνονται τα Κάτω Ριζά και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Ριζών του δήμου Ζαλόγγου.

Η κοινότητα Τόπολας αποτελείται στην απογραφή του 1920 από την Λυγιά και το Σκέμπον. Το 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Χειμαδιού που αποτελείται από την Λυγιά και τον Βράχο ενώ στην απογραφή του 1951 εμφανίζεται μόνο η κοινότητα Χειμαδιού. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Ζαλόγγου.

3.5.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Ζαλόγγου με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση του.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

Παρατηρώντας το γράφημα βλέπουμε ότι από την απογραφή του 1920 αυξάνεται ο πληθυσμός του δήμου, από 2884 κάτοικους που είχε έφτασε τους 5610 στην απογραφή του 1961, σχεδόν διπλασιάστηκε. Όπως φαίνεται και στον πίνακα τα ποσοστά είναι υψηλά στις τρεις πρώτες απογραφές ενώ από το 1951 ως το 1961 είναι μόλις 5,3 %. Στη διάρκεια όλης της επόμενης δεκαετίας ο πληθυσμός του δήμου μειώνεται με ποσοστό 15,0 %. Στην απογραφή του 1971 ανακάμπτει και αυξάνεται με έναν μικρό ρυθμό (4,0-4,5 %) ως την απογραφή του 1991 όπου θα αρχίσει και πάλι να μειώνεται (μικρή μείωση 5,5 %) μέχρι την τελευταία απογραφή του 2001.

3.6 Παρουσίαση του δήμου Θεσπρωτικού

Ο δήμος Θεσπρωτικού είναι βορειοανατολικά στον νομό της Πρέβεζας και αποτελείται από τα παρακάτω δημοτικά διαμερίσματα :

 Άσσου

 Γαλατά

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	721	25,0
1928-1940	997	27,7
1940-1951	727	15,8
1951-1961	281	5,3
1961-1971	- 842	- 15,0
1971-1981	189	4,0
1981-1991	222	4,5
1991-2001	- 286	- 5,5

 Θεσπρωτικού

 Μελιανών

 Νικολιτσίου

 Παππαδατών

 Πολυσταφύλου

 Ριζοβουνίου

Η έκταση του δήμου είναι 125.500 στρέμματα (περίπου) και χαρακτηρίζεται ως ορεινή και ημιορεινή περιοχή. Ο πληθυσμός του είναι 4944 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται με την γεωργία, την κτηνοτροφία και τις υπηρεσίες. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Θεσπρωτικού²⁴.

3.6.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Στην απογραφή του 1920 η κοινότητα Άσσου (Νάσσαρης) ήταν οικισμός της κοινότητας Νικολιτσίου ενώ από το 1928 είναι κοινότητα και στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει τον οικισμό Κεράσοβο ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα Άσσου του δήμου Θεσπρωτικού.

Το Μπουλμέτι-Ζερβό στην απογραφή του 1920 ήταν οικισμός του Ριζοβουνίου (Ποδογόρας) όπου στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε Γαλατά και αποτελεί κοινότητα με την ενσωμάτωση του οικισμού Ζερβό. Το 1991 προστίθεται και ο Άγιος Σάββας. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Γαλατά του δήμου Θεσπρωτικού.

Η κοινότητα Λελόβης μετονομάζεται σε κοινότητα Θεσπρωτικού, στην απογραφή του 1928 ως και την απογραφή του 1951, όπου μετονομάζεται σε δήμο Θεσπρωτικού για να αποτελεί σήμερα το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Θεσπρωτικού.

Η κοινότητα Παπαδατών στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τα Παπαδάτα και τα Μελιανά. Στην απογραφή του 1928 τα Μελιανά αποτελούν ξεχωριστή κοινότητα όπου παραμένει ως την απογραφή του 2001 να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Μελιανών του δήμου Θεσπρωτικού. Η κοινότητα Παπαδατών παραμένει ίδια μέχρι την απογραφή του 1951 όπου ενσωματώνει τους Αγίους Αποστόλους και τη Γαλήνη (Χαλάσματα) και το 2001 συναντάται με το ίδιο όνομα να αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Θεσπρωτικού.

Η κοινότητα Νικολιτσίου στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει την Ελαία και την Πλατανιά. Η μόνη διαφορά είναι στην απογραφή του 2001 που αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Θεσπρωτικού.

²⁴ Πηγή, Το Δημαρχείο του δήμου Θεσπρωτικού

Η κοινότητα Ρουσάτσων μετονομάζεται στην απογραφή του 1928 σε Πολυστάφυλλου στην απογραφή του 1981 ενσωματώνει την Αγία Τριάδα και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Πολυστάφυλλου του δήμου Θεσπρωτικού.

Η κοινότητα Ποδογόρας μετονομάζεται σε κοινότητα Ριζοβουνίου στην απογραφή του 1928, παραμένει ίδια ως την απογραφή του 1981 που ενσωματώνει την Ζηρόπολη και στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Θεσπρωτικού.

3.6.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Θεσπρωτικού με βάση τις απογραφές. Στη συνέχεια ακολουθεί ανάλυση του γραφήματος και του πίνακα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	254	5,1
1928-1940	1476	28,3
1940-1951	157	2,4
1951-1961	942	13,8
1961-1971	- 1507	- 19,3
1971-1981	- 105	- 1,7
1981-1991	- 526	- 8,5
1991-2001	- 709	- 12,5

Μια γενική παρατήρηση κοιτάζοντας το γράφημα είναι ότι η καμπύλη αρχίζει με άνοδο και τελειώνει με κάθοδο. Στην απογραφή του 1920 είναι το πιο χαμηλό σημείο με 4962 κατοίκους ενώ το 1961 το πιο υψηλό με 7791. Από το 1920 και μετά έχουμε μια συνεχή αύξηση του πληθυσμού (του δήμου) μέχρι το 1961 με δύο απότομες μεταβολές, αυτή του 1928 -1940 (αύξηση 28,3 %) και του 1951-1961 (αύξηση 13,8 %).

Στη συνέχεια ο δήμος αρχίζει να μειώνεται από την απογραφή του 1961 ως την απογραφή του 1971, με 1507 κατοίκους λιγότερους που αντιστοιχεί σε ποσοστό 19,3 %.

Από εκεί και πέρα υπάρχει μια αυξανόμενη σχετικά μείωση, μέχρι την τελευταία απογραφή του 2001 (όπως φαίνεται και στον παραπάνω πίνακα), που αγγίζει το 12,5 %.

3.7 Παρουσίαση του δήμου Φιλιπιάδας

Ο δήμος Φιλιπιάδας είναι το ανατολικό τμήμα της χερσονήσου της Πρέβεζας. Αποτελείται από τα δημοτικά διαμερίσματα:

- Αγίου Γεωργίου
- Γυμνότοπου
- Δρυόφυτου
- Κερασώνος
- Κλεισούρας
- Νέας Κερασούντος
- Πέτρας
- Παναγιάς
- Ρωμιάς
- Φιλιπιάδας

Η έκταση του δήμου είναι 180.000 στρέμματα (περίπου) και χαρακτηρίζεται ως αστική, αγροτική και ημιορεινή περιοχή. Ο πληθυσμός του είναι 8165 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται με το εμπόριο, την παροχή υπηρεσιών, την ελαφρώς βιομηχανία και την γεωργία. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Φιλιπιάδας²⁵.

3.7.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Ο Άγιος Γεώργιος περιλαμβάνει στην απογραφή του 1920 τους οικισμούς: Γκολιάδες και Σφελένικο και από την απογραφή του 1928 ως την απογραφή του 2001 δεν παρουσιάζει καμία αλλαγή παρά μόνο ότι με βάση το νόμο Καποδίστρια αποτελεί πλέον δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φιλιπιάδας.

Στην απογραφή του 1928 συναντάμε τον Γυμνότοπο (Γκολιάδες) να αποτελεί κοινότητα ενώ σε αυτή του 1920 ήταν οικισμός της κοινότητας Αγίου Γεωργίου. Το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Γυμνότοπου του δήμου Φιλιπιάδας.

²⁵ Πηγή, Το Δημαρχείο του Δήμου Φιλιπιάδας

Στην απογραφή του 1928 συναντάμε το Δρυόφυτο (Σφελένικο) να αποτελεί κοινότητα ενώ σε αυτή του 1920 ήταν οικισμός της κοινότητας Αγίου Γεωργίου. Το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Δρυόφυτου του δήμου Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Κερασώνος εμφανίζεται στην απογραφή του 1928 και στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει τον οικισμό Αγίας Φανερωμένης. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κερασώνος του δήμου Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Κλεισούρας στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει τους οικισμούς Μπρίγκα και Γραβιά. Στην απογραφή του 1981 ο οικισμός Μπρίγκα μετονομάζεται σε Πέντε Πηγάδια και παραμένει έτσι ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κλεισούρας που ανήκει στο δήμο Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Νέας Κερασούντας εμφανίζεται στην απογραφή του 1928 και στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει τον οικισμό Ηλιοβούνιο. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Κερασούντος του δήμου Φιλιππιάδας.

Η Πέτρα απογράφεται πρώτη φορά ως κοινότητα στην απογραφή του 1951 ενώ στην απογραφή του 1920 ήταν οικισμός της κοινότητας Στεφάνης. Στην απογραφή του 2001 αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Βουλίστας Παναγιάς στην απογραφή του 1951 μετονομάζεται σε κοινότητα Παναγιάς αποτελούμενη από την Παναγιά, την Βούλιστα και την Γωνιά και ως το 2001 παραμένει ως έχει και αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Παναγιάς του δήμου Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Ρωμιάς που εμφανίζεται στην απογραφή του 1928 ήταν οικισμός της κοινότητας Φιλιππιάδας σε αυτή του 1920. Στην απογραφή του 1981 προστίθεται η Παιδόπολις Ζηρού και στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Ρωμιάς του δήμου Φιλιππιάδας.

Η κοινότητα Νέας Φιλιππιάδας στην απογραφή του 1920 αποτελείται από διάφορους οικισμούς (π.χ. Ελευθεροχώρι, Προφήτης Ηλίας, κτλ). Στην απογραφή του 1951 αναφέρεται ως δήμος Φιλιππιάδας και μένει ως έχει μέχρι την απογραφή του 2001 που αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φιλιππιάδας.

3.7.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Φιλιππιάδας με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	392	7,9
1928-1940	- 377	- 7,0
1940-1951	2524	50,6
1951-1961	1465	19,5
1961-1971	- 606	- 6,7

1971-1981	- 242	- 2,9
1981-1991	1283	15,8
1991-2001	- 1250	- 13,3

Στο παραπάνω γράφημα παρατηρώντας το βλέπουμε πως η καμπύλη έχει αυξομειώσεις. Το ψηλότερο σημείο είναι η απογραφή του 1991 με 9415 κατοίκους ενώ το κατώτερο η απογραφή του 1920 με 4976. Ο δήμος Φιλιππιάδας στην απογραφή του 1928 έχει αύξηση 7,9 % ενώ το 1940 μείωση 7,0 %. Από την απογραφή του 1940 αυξάνεται ο πληθυσμός του δήμου με 2524 κατοίκους (50,6 %) στην απογραφή του 1951 ενώ συνεχίζει την ανοδική του πορεία και στην επόμενη απογραφή (19,5 %).

Μετά την απογραφή του 1961 θα ακολουθήσει μείωση (6,7 %) μέχρι και την απογραφή του 1981 (2,9 %). Στην απογραφή του 1991 θα ανακάμψει με αποτέλεσμα να αυξηθεί κατά 1283 κατοίκους που αντιστοιχεί σε 15,8 % ενώ στη συνέχεια θα αρχίσει να μειώνεται ως την απογραφή του 2001. Η πτώση του δήμου θα ανέρθει σε 1250 κατοίκους, ποσοστό 13,3 %.

3.8 Παρουσίαση του δήμου Λούρου

Ο Λούρος είναι ο κεντρικός δήμος του νομού Πρέβεζας. Αποτελείται από τα δημοτικά διαμερίσματα:

- Άνω Ράχη
- Βρυσούλας
- Κοτσανόπουλου
- Λούρου
- Νέου Σφηνωτού
- Ρευματιάς
- Σκιαδά
- Στεφάνης
- Τρίκαστρου
- Ωρωπού

Η έκταση του δήμου είναι 186.600 στρέμματα και χαρακτηρίζεται ως ορεινή περιοχή φυσικού κάλλους που καταλήγει σε μεγάλο πεδινό τμήμα το οποίο διατρέχει ο Λούρος ποταμός. Ο πληθυσμός του δήμου είναι 5260 (με βάση την απογραφή του 2001). Οι κάτοικοι του απασχολούνται με την αναπτυγμένη γεωργία, με την κτηνοτροφία (κυρίως

στα ορεινά) και τέλος με το εμπόριο και τις υπηρεσίες. Η έδρα του Δήμου είναι το δημοτικό διαμέρισμα Λούρου²⁶.

3.8.1 Ανάλυση των δημοτικών διαμερισμάτων

Η κοινότητα Κραββαρίου μετονομάστηκε στην απογραφή του 1928 σε κοινότητα Άνω Ράχης και ενσωματώνει την Κορυφούλα και μόνο στην απογραφή του 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Άνω Ράχης χωρίς την Κορυφούλα που αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Φαναρίου.

Η κοινότητα Ζέρμης μετονομάζεται στην απογραφή του 1928 σε κοινότητα Βρυσούλας και παραμένει ως έχει μέχρι την απογραφή του 2001 όπου εμφανίζεται να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Βρυσούλας του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Κοτσανόπουλου στην απογραφή του 1920 αποτελείται από το Άνω και Κάτω Κοτσανόπουλο και παραμένει ως έχει ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Λούρου παραμένει αμετάβλητη ως και την απογραφή του 2001 όπου μετονομάζεται σε δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου με έδρα του δήμου τον Λούρο.

Η κοινότητα Σφηνωτού (Μαζάκιας) στην απογραφή του 1920 αποτελούσε οικισμό της κοινότητας Λούρου και σε αυτή του 1928 είναι κοινότητα. Στην απογραφή του 1981 μετονομάζεται σε κοινότητα Νέου Σφηνωτού και αποτελεί στην απογραφή του 2001 το δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Γκιόναλων στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Ρεματιάς και στην απογραφή του 1951 μετονομάζεται σε Ρευματιά με οικισμούς Ρευματιάς και Κάτω Ρευματιάς. Το 2001 εμφανίζεται να αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Ρευματιάς που ανήκει στο δήμο Λούρου.

Η κοινότητα Σκιαδάς στην απογραφή του 1951 ενσωματώνει το Αλώνι και τους Κοντάτες όπου το 2001 αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Καντζά στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Καντζά και Πέτρα. Στην απογραφή του 1928 μετονομάζεται σε κοινότητα Στεφάνης όπου παραμένει χωρίς καμία αλλαγή ως την απογραφή του 2001 που αποτελεί το δημοτικό διαμέρισμα Στεφάνης του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Κορυτιανής στην απογραφή του 1920 αποτελείται από τους οικισμούς Άνω Κορυτιανής, τα Αγόρανα και την Κάτω Κορυτιανή. Μετονομάζεται σε Τρίκαστρο και

²⁶ Πηγή, Το Δημαρχείο του Δήμου Λούρου

προστίθεται η Άνω και η Κάτω Σκαφιδωτή στην απογραφή του 1928 και έτσι παραμένει ως την απογραφή του 1991 όπου η Κάτω Σκαφιδωτή ενσωματώνεται στην κοινότητα Σκεπαστού. Τέλος στην απογραφή του 2001 η κοινότητα Τρικάστρου αποτελεί το ομώνυμο δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου.

Η κοινότητα Παλαιοροφόρου στην απογραφή του 1951 μετονομάζεται σε κοινότητα Ωρωπού, το 1971 ενσωματώνει τον Νέο Ωρωπό όπου στην απογραφή του 2001 αποτελεί δημοτικό διαμέρισμα του δήμου Λούρου.

3.8.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού του δήμου Λούρου με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και στη συνέχεια η ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8
Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	- 336	- 7,3
1928-1940	968	22,7
1940-1951	696	13,3
1951-1961	512	8,6
1961-1971	- 866	- 13,4
1971-1981	61	1,1
1981-1991	- 11	- 0,2
1991-2001	- 359	- 6,4

Στο παραπάνω γράφημα βλέπουμε πως από την απογραφή του 1920 μέχρι το 1928 ο πληθυσμός του δήμου έχει μειωθεί κατά 336 κατοίκους. Στην επόμενη απογραφή (1940) και ως το 1961 ο πληθυσμός του αυξάνεται με αρκετά μεγάλο ποσοστό όπως φαίνεται και στο πίνακα, το οποίο βέβαια είναι φθίνων. Μετά το 1961 αρχίζει η μείωση με 13,4 % όπου από το 1971 μέχρι το 1981 έχουμε μια μικρή ανάκαμψη της τάξεως του 1,1 %. Στη συνέχεια από το 1981 ως το τέλος των απογραφών (2001) έχουμε μικρές μειώσεις οι οποίες αντιστοιχούν σε 0,2 % και 6,4 %.

3.9 Παρουσίαση της κοινότητας Κρανέας

Η κοινότητα Κρανέας είναι στο κεντρικό τμήμα του Νομού Πρέβεζας και αποτελείται από το ένα και μοναδικό κοινοτικό διαμέρισμα:

 Κρανέας

Η έκταση του δήμου είναι 21.300 στρέμματα (περίπου) και χαρακτηρίζεται ως ορεινή και ημιορεινή περιοχή. Ο πληθυσμός του είναι 1010 (με βάση την απογραφή του 2001), όπου και απασχολείται κυρίως με την κτηνοτροφία και τη γεωργία. Η έδρα του Δήμου είναι το κοινοτικό διαμέρισμα Κρανέας²⁷.

3.9.1 Ανάλυση του κοινοτικού διαμερίσματος

²⁷ Πηγή, Κοινότητα Κρανέας

Η κοινότητα Κρασιάς αποτελείται από τους οικισμούς Κρασιά, Βελιάχα, Μπότσικα και Ρουπακιά. Στην απογραφή του 1928 αποτελείται μόνο από τον εαυτό της μέχρι το 1951 όπου μετονομάζεται σε Κρανέας. Στην ίδια απογραφή (1951) ενσωματώνεται και ο οικισμός Τύρια και παραμένει έτσι ως την απογραφή του 2001 όπου αποτελεί το μοναδικό κοινοτικό διαμέρισμα Κρασιάς της κοινότητας Κρασιάς που παρά την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια δεν ενσωματώθηκε σε κανένα από τους νεοσύστατους δήμους.

3.9.2 Δημογραφική εξέλιξη του πληθυσμού

Παρακάτω παρατηρούμε και συγκρίνουμε την εξέλιξη του πληθυσμού της κοινότητας Κρανέας με βάση τις απογραφές. Ακολουθεί ο πίνακας και μετά η ανάλυση.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού

ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ	ΔΙΑΦΟΡΑ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ %
1920-1928	32	3,6
1928-1940	143	15,6
1940-1951	226	21,4
1951-1961	122	9,5
1961-1971	- 162	- 11,5
1971-1981	- 65	- 5,2
1981-1991	- 25	- 2,1
1991-2001	- 143	- 12,4

Από την αρχή των απογραφών παρατηρούμε μια συνεχή άνοδο με την κορύφωση της στην απογραφή του 1961. Στο σημείο αυτό ο πληθυσμός της κοινότητας Κρανέας ανήρθε στους 1405 κατοίκους σε αντίθεση με την απογραφή του 1920 που είχε μόνο 882. Στη διάρκεια αυτών των απογραφών συναντάμε μια ικανοποιητική αύξηση, κυρίως στην απογραφή του 1940 με 15,6 % και σε αυτή του 1951 με 21,4 %. Στη συνέχεια από το 1961 και μετά αρχίζει η πτώση που ανέρχεται σε ποσοστό 11,5 %. Στις επόμενες απογραφές συνεχίζεται η μείωση του πληθυσμού της μέχρι και την τελευταία απογραφή του 2001.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

4.1 Χαρακτηρισμός νομού Πρέβεζας

Ο Ν. Πρέβεζας, όπως άλλωστε όλη η Ήπειρος, είναι μια περιοχή που τη χαρακτηρίζει γεωγραφική και οικονομική απομόνωση με έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες. Είναι μια περιοχή απομονωμένη και μακριά απ' τα κέντρα οικονομικής δραστηριότητας τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρώπης με όλες της συνέπειες προσπελασιμότητας. Με κατά κεφαλήν εισόδημα, υπολειπόμενο κατά πολύ του μέσου Εθνικού και του μέσου Κοινοτικού είναι απ' τις φτωχότερες περιοχές της Ελλάδας και τις Ε.Ε.

Με έκταση 1.036 Km² (11,2 % της Ηπείρου και 0,8 % της Χώρας) είναι ο μικρότερος σε έκταση ηπειρωτικός νομός της χώρας. Απ' τα 1.036 Km² της συνολικής έκτασης του νομού, το 32,8 % καλύπτεται από πεδιάδες, το 20,7 % από ημιορεινές εκτάσεις και το υπόλοιπο 46,5% από ορεινούς όγκους.

Ο πληθυσμός του Ν. Πρέβεζας ανέρχεται σε 58.628 κατοίκους (1991) και αποτελεί το 17,27 % του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Ηπείρου και μόλις το 0,57 % του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Παρουσιάζει μια αύξηση κατά 4,8 % σε σχέση με το 1981 (5,37 % στη χώρα), ενώ ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του είναι 0,48 και υπολείπεται ελάχιστα απ' τον αντίστοιχο της χώρας (0,5%). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, ότι μέσα στα τελευταία 40 χρόνια (1951-1991) ο πληθυσμός του νομού παρέμεινε σχεδόν στάσιμος, με μια μικρή αύξηση της τάξης του 3,3 %, ενώ ο συνολικός πληθυσμός της χώρας στο ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκε κατά 30,8%.

Η πυκνότητα του πληθυσμού είναι 56,9 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, έναντι 36,90 κατοίκων σε επίπεδο Περιφέρειας Ηπείρου, 77,8 σ' επίπεδο χώρας και 140 κατοίκων σ' επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Γενικά είναι αραιοκατοικημένος νομός, αλλά ο πιο πυκνοκατοικημένος στην Ήπειρο (Ν. Πρέβεζας: 56,9 κάτοικοι ανά Km², Ν. Άρτας: 47,5 κάτοικοι ανά Km², Ν. Ιωαννίνων: 31,5 κάτοικοι ανά Km² και Ν. Θεσπρωτίας: 29,3 κάτοικοι ανά Km²).

Ο νομός Πρέβεζας αντιμετωπίζει οξύτατο δημογραφικό πρόβλημα γήρανσης του πληθυσμού. Τη περίοδο 1951 - 1991 το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0-14 ετών παρουσιάζει δραματική μείωση και από 37,1% του συνολικού πληθυσμού που ήταν το 1951, φτάνει στο 20,5% το 1991. Εξ ίσου σημαντική είναι μείωση και στις ηλικίες 15-44 ετών. Στις ηλικίες 45 - 64 ετών το ποσοστό του πληθυσμού το 1951 ήταν 13,6 % ενώ το

1991 25%. Στις ηλικίες 65 ετών και άνω το ποσοστό του πληθυσμού εμφανίζει σταθερή αύξηση ξεπερνώντας μάλιστα και το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας.

Ο αστικός πληθυσμός ακολουθεί ανοδική πορεία απ' το 1951 μέχρι το 1991, βραδύτερη όμως απ' ότι στο σύνολο της χώρας. Ο ημιαστικός πληθυσμός είναι γενικά χαμηλός, αλλά απ' το 1981 και μετά αυξάνεται σημαντικά, υπερβαίνοντας μάλιστα και το αντίστοιχο ποσοστό της χώρας.

Ο αγροτικός πληθυσμός του νομού παραμένει σταθερός γύρω στο 70% του συνολικού πληθυσμού για ολόκληρη τη περίοδο 1951 - 1981, ενώ στη συνέχεια εμφανίζει σημαντική πτώση και το 1991 φτάνει στο 59,6%. Παραμένει ωστόσο, σημαντικά υψηλός σε σχέση με τη χώρα. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατοικεί στις πεδινές και παράκτιες περιοχές, ενώ η εικόνα της ερήμωσης είναι εμφανής στις ορεινές περιοχές και η τάση που παρουσιάζεται τουλάχιστον απ' τις αρχές της δεκαετίας του 1960 για εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών και φυγή προς τα αστικά κέντρα δεν φαίνεται να έχει αναστραφεί.

Το επίπεδο εκπαίδευσης των κατοίκων του νομού χαρακτηρίζεται πολύ χαμηλό. Ποσοστό 50,03% δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση ενώ ποσοστό 44,77% έχει μόνο απολυτήριο Δημοτικού, είναι δηλαδή απόφοιτοι της στοιχειώδους εκπαίδευσης. Επίσης, αρνητικό στοιχείο αποτελεί και το χαμηλό ποσοστό του πληθυσμού που είναι απόφοιτοι ανωτάτων και ανωτέρων σχολών (4,24 % και 0,96% αντίστοιχα). Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των προηγούμενων γενεών και η έλλειψη ΑΕΙ αποτελούν τις κυριότερες αιτίες αυτής της κατάστασης.

4.2 Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν του νομού

Με βάση το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π σε τρέχουσες τιμές (1991) ο Ν. Πρέβεζας υπολείπεται κατά 25,6% του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της χώρας, ενώ υπερέχει κατά 12,1% του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της Περιφέρειας Ηπείρου. Η πορεία του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π του νομού, σαν ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της χώρας παρουσιάζει υστέρηση με εξαίρεση το έτος 1983. Μετά τον 1987 σημειώνει πτώση σαν ποσοστό του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της χώρας, ενώ η συνολική του πορεία παρουσιάζει μια σχετική ομαλότητα. Σε σχέση με το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π της Περιφέρειας Ηπείρου, ο Ν. Πρέβεζας δείχνει μια σαφή υπεροχή καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου 1970 - 1994. Συνολικά στο Ν. Πρέβεζας το Α.Ε.Π τη περίοδο 1981- 1991 αυξήθηκε κατά 14,8% και είναι ο μοναδικός νομός της

Ηπείρου στον οποίο ο μέσος ρυθμός μεταβολής του Α.Ε.Π είναι υψηλότερος απ' τον αντίστοιχο της χώρας (2,29% έναντι 1,96% της χώρας) την ίδια περίοδο.

Η σύνθεση του Α.Ε.Π του νομού κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τις χρονιές 1971,1981,1991 μας αποκαλύπτει την κυρίαρχη θέση του πρωτογενή τομέα (παρά την κάμψη που σημείωσε το 1991) την σημαντική κάμψη της Μεταποίησης (που πέφτει απ' το 25% του Α.Ε.Π το 1971 στο 10,4% του Α.Ε.Π το 1991) την άνοδο των κατασκευών, την άνοδο του Εμπορίου και τέλος τη βελτίωση της θέσης τους ως προς τη συμμετοχή τους στο Α.Ε.Π που παρουσιάζουν η Δημ. Διοίκηση - ασφάλεια, η υγεία - εκπαίδευση και οι διάφορες υπηρεσίες.

Η σύνθεση του Α.Ε.Π κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας παρουσιάζεται σχεδόν εξίσου εξισορροπημένη με αυτήν της απασχόλησης. Έτσι, όσον αφορά, τόσο τη συμμετοχή στην απασχόληση όσο και στο Α.Ε.Π βλέπουμε την πρωτοκαθεδρία του Πρωτογενή Τομέα να κερδίζει σταθερά ο Τριτογενής Τομέας.

Όσον αφορά τη σύνθεση της απασχόλησης, σημειώνουμε την πτώση του Πρωτογενή Τομέα από 75% το 1961 στο 39% το 1991 και την άνοδο της απασχόλησης του Τριτογενή Τομέα από 13,6% το 1961 γύρω στο 41,5% το 1991. Χαρακτηριστικό των τάσεων εξέλιξης της δομής της απασχόλησης στο νομό είναι η χαμηλή συμμετοχή του Δευτερογενούς Τομέα που φτάνει το 1991 στο 19,5% έναντι 25,7% στη χώρα. Επιβεβαιώνεται, επομένως η υπεροχή του Πρωτογενή τομέα όσον αφορά τη συμμετοχή του στην απασχόληση, υπεροχή όμως που μειώνεται δραστικά τις δεκαετίες 1971-1981 και 1981-1991 προς όφελος κυρίως της απασχόλησης του Τριτογενή τομέα.

Το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού του νομού ανέρχεται σε 39,68% (1994) και είναι το υψηλότερο μεταξύ των Νομών της Ηπείρου. (Μ.Ο ενεργού πληθυσμού Ηπείρου: 36,59%). Επίσης, είναι υψηλότερο και απ' τα αντίστοιχα της χώρας και της Ε.Ε. (38,07% και 39,5%). Παρουσιάζει σημαντική μείωση την δεκαετία 1961-1971, παραμένει σταθερός την δεκαετία 1971-1981 και σημειώνει αύξηση την δεκαετία 1981-1991.

Όσον αφορά την ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολούμενων στους οικονομικά ενεργούς παρατηρούμε ότι από 93,5% το 1961, ανήλθαν στο 96,2% το 1971, κατήλθαν στο 94,6% το 1981 και στο 90,7% το 1991, ενώ σε απόλυτους αριθμούς την περίοδο 1961-1981 έχουμε μείωση, ενώ τη δεκαετία 1981-1991 αύξηση.

Το ποσοστό των ανέργων στο νομό παρουσιάζει άνοδο, ιδιαίτερα μετά το 1986 και φτάνει το 1991 στο 9,3% των οικονομικά ενεργών ατόμων. Σήμερα υπολογίζεται ότι

ξεπερνά το 13%. Μέχρι το 1991 η ανεργία παρουσίαζε χειρότερη εικόνα σε σχέση με τη χώρα (ανεργία χώρας: 7,5%) ενώ σήμερα εκτιμάται ότι βρίσκεται στα ίδια περίπου επίπεδα, ενώ σε σχέση με την περιφέρεια Ηπείρου είναι ελαφρά μικρότερη. Ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός του νομού παρουσιάζει συνεχή άνοδο απ' το 1961 και φτάνει στις 28.246 άτομα το 1991, ποσοστό 48,2% του συνολικού πληθυσμού.

	1981-1991
Επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου	-1,97%
Ιδιωτικές επενδύσεις	-4,18%
Δημόσιες επενδύσεις	5,40%

Οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου μειώθηκαν στο σύνολο τους μεταξύ 1980 και 1987 με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής - 1,97%. Ειδικότερα, οι ιδιωτικές επενδύσεις παρουσίασαν σημαντική μείωση με μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής - 4,18%, ενώ αντίθετα οι δημόσιες επενδύσεις παρουσίασαν θετικό ρυθμό μεταβολής + 5,4%.

Το δηλωθέν κατά κεφαλήν εισόδημα το 1990 φτάνει τις 215.000 δρχ. στο νομό, έναντι 251.657 δρχ. της περιφέρειας Ηπείρου και 447.809 δρχ. της χώρας.

Το κατά κεφαλήν ηλεκτρικό ρεύμα σε ΩΧΒ, το 1991 στο νομό ανέρχεται στο 1, 575 έναντι 1, 329 για την περιφέρεια Ηπείρου και 2, 886 για τη χώρα.

Τα επιβατικά αυτοκίνητα που αντιστοιχούν σε 1.000 κατοίκους, ανέρχονται το 1990 σε 76 στο νομό, έναντι 82 για την περιφέρεια Ηπείρου και 166 για τη χώρα.

Οι τηλεφωνικές συσκευές ανά 100 κατοίκους ανέρχονται το 1991 στο νομό σε 38, έναντι 33, 5 στην περιφέρεια Ηπείρου και 44στη χώρα.

Οι γιατροί ανά 1.000 κατοίκους ανέρχονται το 1991 σε 1 για το νομό, έναντι 1, 75 στην περιφέρεια Ηπείρου και 4 στη χώρα.

Επί συνόλου 23. 558 κανονικών κατοικιών (1991), το 99, 4% διαθέτει κουζίνα, το 67, 5% ηλεκτρικό φως, το 50, 5% τηλέφωνο, το 83, 4% λουτρό ή ντους, το 94, 8% ύδρευση, το 24, 3% κεντρική θέρμανση, το 28, 6% ηλιακό θερμοσίφωνα, και το 97, 3% αποχέτευση.

Επί συνόλου 23. 558 κανονικών κατοικιών που διαθέτουν συνολικά 90. 622 δωμάτια (1991), το 1, 9% είναι ενός δωματίου το 10, 5% δύο δωματίων, το 23, 5% τριών δωματίων, το 38, 4% τεσσάρων δωματίων και το 25,7% πέντε και άνω δωματίων, ενώ επί του συνόλου των 16.594 κατοικούμενων κατοικιών το 82, 6% είναι ιδιοκτήτες.

Γενικά, ο Ν. Πρέβεζας εμφανίζεται ως ο δυναμικότερος της Περιφέρειας Ηπείρου. Έχει το υψηλότερο κατά κεφαλήν Α.Ε.Π, τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π., το υψηλότερο ποσοστό ενεργού πληθυσμού και τον υψηλότερο ρυθμό αύξησης του ενεργού πληθυσμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ
ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

5.1 Εξέλιξη πληθυσμού του νομού Πρέβεζας σε σύγκριση με τη χώρα

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε την εξέλιξη του πληθυσμού του νομού Πρέβεζας σε σχέση με αυτόν της Ελλάδας. Το έτος 1981 οι κάτοικοι του νομού ήταν 55.915 και αποτελούσαν το 0,57% του πληθυσμού της χώρας. Στην απογραφή του 1991 μολονότι ο πληθυσμός του νομού Πρέβεζας αυξήθηκε το ποσοστό του σε σύγκριση με αυτό της χώρας παρέμεινε σταθερό δηλαδή 0,57%, ενώ στην απογραφή του 2001 αυξάνεται κατά 0,02% φτάνοντας στο 0,59% και στους 59.356 κατοίκους. Η ανεργία στο νομό σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του έτους 2001 αγγίζει το 9,01% όταν ο δείκτης της ανεργίας πανελλαδικά είναι στο 13,03 %.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10
Εξέλιξης πληθυσμού

ΕΤΟΣ	1981	1991	2001
Πληθυσμός νομού	55915	58628	58144
% Ελλάδος	0,57%	0,57%	0,59%

Η διάρθρωση της απασχόλησης ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας πάντα σύμφωνα με τα στοιχεία του 2001, όπως άλλωστε παρατηρούμε και στον παρακάτω πίνακα είναι 37,80% για τον πρωτογενή τομέα παραγωγής, 19,27% για τον δευτερογενή τομέα

παραγωγής και 42,93% για τον τριτογενή τομέα παραγωγής. Όσον αναφορά το επίπεδο της χώρας ήταν 18,38%, 23,68% και 51,92% αντίστοιχα για τους τρεις τομείς της οικονομικής δραστηριότητας.

Διάρθρωση του Α.Ε.Π. ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας (έτος 2001):

Παρακολουθούμε στη συνέχεια την διάρθρωση του Α.Ε.Π. ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας όπου αποτελεί ένα βασικό στοιχείο παραγωγής και χρήσιμο για να μπορέσει κανείς να βγάλει διάφορα συμπεράσματα, κυμαίνεται στα 545,48 εκατομμύρια ευρώ του νομού και στο σύνολο της χώρας ο νομός συμμετέχει με 0,4%. Ο πρωτογενής τομέας που αναφέρεται η γεωργία, η κτηνοτροφία και η αλιεία, σε επίπεδο νομού κυμαίνεται σε 16 % και σε επίπεδο χώρας 8 %. Τέλος η αγροτική γη έχει έκταση 317 τετραγωνικά χιλιόμετρα και χαρακτηρίζεται κατά 65 % πεδινή, 25 % ημιορεινή και 10 % ορεινή.

5.2 Πρωτογενής τομέας

Ο Ν. Πρέβεζας έχει αγροτικό χαρακτήρα, καθώς ένας απ' τους βασικούς τομείς ανάπτυξης του είναι η γεωργία. Η υπεροχή της, τόσο από άποψη απασχόλησης όσο και συμμετοχής στο Α. Ε. Π. είναι δεδομένη. Η γεωργική γη στο νομό ανέρχεται γύρω στα 300. 000 στρέμματα, σχεδόν το 1/3 της έκτασης του. Τάσεις εγκατάλειψης της γεωργικής γης δεν παρατηρούνται καθώς υπάρχουν στο νομό ιδιαίτεροι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της γεωργίας (κλίμα, καλή ποιότητα καλλιεργήσιμων εδαφών, άφθονα υπόγεια και επιφανειακά νερά κ. λ. π.). Στους περιοριστικούς παράγοντες για την ανάπτυξη του κλάδου, εκτός απ' τα διαρθρωτικά προβλήματα εθνικού επιπέδου προστίθενται:

- ✚ η πληθυσμιακή αποδυνάμωση
- ✚ η ανεπάρκεια γεωργικών υποδομών
- ✚ η μικρή γονιμότητα των ημιορεινών εδαφών και
- ✚ η μικρή έκταση της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης

(που αποτελεί το μεγαλύτερο πρόβλημα) καθώς η μάζα των αγροτών του νομού κατέχει από 10 έως 29 στρέμματα, όταν ο μέσος κλήρος στην Ελλάδα είναι 42 στρ. και στην Ε.Ε. 300 στρ. Η αγροτική οικονομία του νομού εξειδικεύεται κυρίως στη γεωργία όπου οι

αροτραίες καλλιέργειες, η κηπευτική γη, τα εσπεριδοειδή και οι δενδρώδεις καλλιέργειες (κυρίως της ελιάς) έχουν δεσπόζουσα θέση στο σύνολο της εγχώριας παραγωγής.

Η κτηνοτροφία αποτελεί δυναμικό κλάδο στο νομό ιδιαίτερα στους τομείς της χοιροτροφίας και της προβατοτροφίας ενώ δυναμική είναι και η βοοτροφία. Διαχρονικά η αιγοπροβατοτροφία²⁸ εμφανίζεται αισθητά βελτιωμένη, η βοοτροφία παραμένει σταθερή, ενώ τεράστια ανάπτυξη έχει σημειώσει η χοιροτροφία που έχει γίνει ο πρώτος κλάδος του νομού με αύξηση των χοίρων κρεατοπαραγωγής και τη δημιουργία πολλών οργανωμένων κτηνοτροφικών μονάδων.

5.2.1 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές

Η γεωργική παραγωγή της περιοχής του νομού Πρέβεζας ταλανίζεται από τον αιώνια κακό σχεδιασμό και την έλλειψη προσανατολισμών και οργανωτικής δομής. Βασικό πρόβλημα αποτελεί το κόστος παραγωγής σε σχέση με την τιμή διάθεσης των προϊόντων, που περιορίζει σημαντικά τις δυνατότητες κέρδους των παραγωγών, και η αποστροφή των νέων στην κτηνοτροφία.

Έτσι εμφανίζονται να επικρατούν τα κτηνοτροφικά φυτά (καλαμπόκι, μηδική κτλ) στην περιοχή του Αχέροντα, η κτηνοτροφία και τα κτηνοτροφικά φυτά (χοιροτροφικές μονάδες) στην περιοχή της Φιλιππιάδας, η ανοιχτή κτηνοτροφία στις ορεινές περιοχές, η ελαιοκαλλιέργεια και η βοοτροφία στις λοφώδεις περιοχές και οι εντατικές καλλιέργειες μαζί με την εντατική και ημιεντατική (Ιβάρια) αλιεία στην χερσόνησο της Πρέβεζας.

Κύρια παραγόμενα προϊόντα το έτος 2001

Τα κύρια παραγόμενα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα είναι το ελαιόλαδο, οι πατάτες, το βαμβάκι, οι ντομάτες και τα εσπεριδοειδή. Η παραγωγή προϊόντων βιολογικής καλλιέργειας περιορίζεται σε 1,5 τετραγωνικά χιλιόμετρα γης περίπου όπου καλλιεργούνται σε 375 στρέμματα διάφορα εσπεριδοειδή όπως ελιές, λεμόνια, πορτοκάλια, μανταρίνια και αραβόσιτος, και σε 1.063 στρέμματα ελιές για ελαιόλαδο.

5.3 Δευτερογενής τομέας

²⁸ Η αιγοπροβατοτροφία καλύπτει το 21 % του συνόλου των αιγοπροβάτων της Ηπείρου, η χοιροτροφία το 39% και η βοοτροφία το 28%

Ο τομέας της μεταποίησης παρουσιάζει σημαντική υστέρηση στο νομό, και ο δείκτης Βιομηχανικής ανάπτυξης είναι χαμηλός. Η πλειοψηφία των μεταποιητικών μονάδων ασχολούνται με την επεξεργασία των προϊόντων του πρωτογενή τομέα, είναι μικρής δυναμικότητας και η πεπαλαιωμένη τεχνολογία τους, η διασπορά στο νομό και η χωροθέτησή τους δημιουργούν ποικίλα προβλήματα. Υπάρχουν αρκετές Βιομηχανικές και Βιοτεχνικές μονάδες στο νομό, οι περισσότερες μικρής δυναμικότητας και με μικρό αριθμό απασχολουμένων. Στο νομό υπάρχει όλο το φάσμα των μονάδων πρώτης επεξεργασίας γεωργικών προϊόντων καθώς και μονάδες που εξυπηρετούν την τοπική αγορά σε προϊόντα τρέχουσας και τυποποιημένης τεχνολογίας. Απουσιάζουν όμως οι κλάδοι κεφαλαιουχικών αγαθών και οι βασικές μεταλλουργικές Βιομηχανίες.

Ο κλάδος τρόφιμα εμφανίζει τη μεγαλύτερη συμμετοχή στην απασχόληση ενώ σημαντική συμμετοχή στην παραγωγική δραστηριότητα έχουν οι υφαντικές Βιομηχανίες και οι ελαιουργικές μονάδες.

Μειονέκτημα στη μεταποίηση αποτελεί η έλλειψη επαρκών πρώτων υλών, βασικής υποδομής και ειδικευμένης εργασίας. Επίσης, ο μικρός βαθμός καθετοποίησης της παραγωγικής δραστηριότητας και οι διοικητικές και οργανωτικές ικανότητες των φορέων που είναι πολύ περιορισμένες. Επιπρόσθετα, απουσιάζει το επενδυτικό ενδιαφέρον για εγκατάσταση Βιομηχανιών στη ΒΙ. ΠΕ. Πρέβεζας.

Για το Δευτερογενή τομέα του νομού η πρόκληση είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του, η αύξηση του μεριδίου της εγχώριας αγοράς εκτός της Περιφέρειας Ηπείρου και η προσέλκυση νέων επιχειρήσεων.

5.3.1 Κλάδοι βιομηχανικής - βιοτεχνικής δραστηριότητας εκτός ΒΙΠΕ

Βιοτεχνικές μονάδες εκτός βιομηχανικής ζώνης στο Νομό
(Τα στοιχεία ανήκουν στην απογραφή του 1991)

Πρέπει οπωσδήποτε να αναφερθούν οι μονάδες που δημιουργήθηκαν εκτός βιομηχανικής περιοχής, είναι διάσπαρτες σε όλο το Νομό, απασχολούνται με τρόφιμα, ζωοτροφές και γενικά με την επεξεργασία μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων και απασχολούν έμμεσα και άμεσα ένα μεγάλο τμήμα του αγροτικού

πληθυσμού (Μονάδες επεξεργασίας κρεάτων, κατασκευής ζωοτροφών, κονσερβοποίησης οπωροκηπευτικών και ελιάς, εργοτάξια κτλ).

Η έκταση της Βιομηχανικής Περιοχής Πρέβεζας είναι 1.650 στρέμματα περίπου. Τα γήπεδα της περιοχής δεν έχουν ορισθεί ακόμα πλήρως. Σήμερα είναι οροθετημένα από την ΕΤΒΑ περίπου 20 βιομηχανικά γήπεδα εκ των οποίων τα 18 είναι κατειλημμένα.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι εγκατεστημένες βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες που βρίσκονται εντός βιομηχανικής περιοχής.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Εκκοκκιστήρια (Σουλιώτης)
- ✓ Εκκοκκιστήριο (ΕΑΣΠ)
- ✓ Τυποποιητήριο ελαίου (ΕΑΣΠ)
- ✓ Συσκευαστήριο οπωροκηπευτικών (ΕΑΣΠ)
- ✓ Μηχανουργείο κατασκευής θερμοκηπίων (Ηρ. Κακκωνάς)
- ✓ Βιοτεχνία πλαστικών κατασκευών (Σκληρός)
- ✓ Ασφαλτογαλακτώματα (ΗΠΕΙΡΩΤΑΝ)
- ✓ Ασφαλτικά (Γ. Κανδύλης)
- ✓ Έτοιμο Σκυρόδεμα (Μιχαλόπουλος)
- ✓ Εργοστάσιο. Επίπλων (Κατωπόδης)
- ✓ Κλωστήρια (Αργυρός)
- ✓ Πυρηνελαιουργείο (Λαϊνάς)
- ✓ Επεξεργασία μπαχαρικών
- ✓ Μεταλλικά έπιπλα (Ράπτης)
- ✓ Αποθήκη και επεξεργασία ζωοτροφών
- ✓ Μονάδα βιολογικού καθαρισμού Δήμου Πρέβεζας
- ✓ Κλωστοϋφαντουργική
- ✓ Αποθήκες διακίνησης ειδών υγιεινής (Μπότσιος)
- ✓ Έτοιμο σκυρόδεμα (ΑΧΕΡΩΝ ΜΠΙΕΤΟΝ)
- ✓ Συνεταιρισμοί Κηπευτικών Προϊόντων

5.3.2 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές

Τα προβλήματα της δευτερογενούς παραγωγής αποτελούν κοινό τόπο πια για τον Ελληνικό χώρο και εστιάζονται στα εξής:

- A.** Η αναρχία στον τρόπο επιλογής του τόπου εγκατάστασης των μονάδων. Συγκεκριμένα δεν υφίσταται - ή αν υφίσταται είναι ανενεργό- εκείνο το θεσμικό πλαίσιο που θα συγκεκριμενοποιεί την χωροταξική τοποθέτηση δράσεων και δραστηριοτήτων παραγωγής.
- B.** Το ευκαιριακό - συγκυριακό του λόγου κατασκευής μιας μονάδας. Συγκεκριμένα οι συγκυρίες και οι ευκαιρίες της αγοράς καθορίζουν το αν και το που θα γίνει μια νέα μονάδα και όχι ο προγραμματισμός και ο έλεγχος βιωσιμότητας ή πληρότητας της επένδυσης.

Στον δευτερογενή τομέα παραγωγής συγκαταλέγονται ο ορυκτός πλούτος και τα βιομηχανικά και βιοτεχνικά καταστήματα. Λειτουργούν 4 λατομεία αδρανών υλικών όπου υπάρχουν νεογενή ιζήματα μικρής ηλικίας και μάλιστα σε ευρεία έκταση, προσχωματικός χρωμίτης, ορυκτό αλάτι, φωσφορικά κοιτάσματα, κοιτάσματα τύρφης, αργίλιο και τέλος λατομικά ορυκτά. Ο αριθμός των βιομηχανικών και βιοτεχνικών καταστημάτων σύμφωνα με τα στοιχεία του 2003 ανέρχεται σε 664 μονάδες. Οι κυριότεροι κλάδοι είναι η βιομηχανία τροφίμων και ποτών, με 36.706,27 χιλιάδες ευρώ ακαθάριστη αξία παραγωγής και η κατασκευή άλλων προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, με 2.070,83 χιλιάδες ευρώ ακαθάριστη αξία παραγωγής.

Υπάρχει βιομηχανική περιοχή λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη της Πρέβεζας συνδεδεμένη άμεσα με το εθνικό οδικό δίκτυο όπου είναι ήδη εγκατεστημένες επιχειρήσεις.

5.4 Τριτογενής τομέας (τουρισμός, εμπόριο και υπηρεσίες)

Ο τριτογενής τομέας στο νομό αποτελεί δυναμικό και ταχύτατα εξελισσόμενο τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Περιστρέφεται κυρίως γύρω απ' τον Τουρισμό και το Εμπόριο, όπου ο νομός (κυρίως στον Τουρισμό) διαθέτει ισχυρά συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Η πρόκληση για την επόμενη προγραμματική περίοδο θα είναι η αξιοποίηση κυρίως των μεγάλων δυνατοτήτων τουριστικής ανάπτυξης του νομού. Συγκριτικό πλεονέκτημα του νομού στον Τουρισμό αποτελούν οι καθαρές και εκτεταμένες παραλίες, τα ενδιαφέροντα αρχαιολογικά και Ιστορικά Μνημεία, τα θαυμάσια τοπία κ. λ. π.

Η εκτεταμένη παραλιακή ζώνη του Ιονίου πελάγους που αρχίζει απ' τα όρια του Ν. Θεσπρωτίας και καταλήγει στην πόλη της Πρέβεζας, προσφέρεται για μαζικό τουρισμό. Στην περιοχή υπάρχουν αξιόλογα Ιστορικά Μνημεία (Αρχαία Νικόπολη, Αρχαία Κασσιόπη, Νεκρομαντείο κ. λ. π). Από άποψη υποδομής η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Ο νομός διαθέτει αεροδρόμιο, Λιμάνι και ικανοποιητικό επαρχιακό και εθνικό οδικό δίκτυο.

Το ξενοδοχειακό δυναμικό είναι συγκεντρωμένο στα παράλια του νομού και κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Πρέβεζας και της Πάργας. Τα τουριστικά καταλύματα αυξάνονται ραγδαία. Τα τελευταία χρόνια είναι εμφανής ο εκσυγχρονισμός της υποδομής από μικρού σε μεγάλο μεγέθους εγκαταστάσεις, ενώ ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί και το γεγονός ότι έχει παρατηρηθεί μια σημαντική στροφή προς τον οργανωμένο τουρισμό. Απ' τις σημερινές τάσεις επένδυσης, διαπιστώνεται πως η τουριστική δραστηριότητα εξακολουθεί να κατευθύνεται προς τις περιοχές που αναφέρθηκαν παραπάνω (Πάργα, παραλιακή ζώνη Πρέβεζας).

Οι δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης του νομού είναι μεγάλες. Η ανάπτυξη αυτή όμως θα πρέπει να εξελιχθεί μεθοδικά ώστε να διαφυλαχτεί το περιβάλλον. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να κινηθούν συγκεκριμένες παρεμβάσεις, όπως η βελτίωση των υποδομών (οδοποιία, λιμενικές εγκαταστάσεις κ.λ.π), η προώθηση του τουριστικού επιστημονικού ενδιαφέροντος στην ευρύτερη περιοχή του Αμβρακικού, η αξιοποίηση των παράκτιων περιοχών και των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η ανάδειξη, αξιοποίηση και προστασία των αρχαιολογικών χώρων και Ιστορικών Μνημείων, η πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής, η οργάνωση προγράμματος τουριστικής προβολής του νομού με την έκδοση βιβλίων, τουριστικών οδηγών και την εξέταση της ανάγκης δημιουργίας ειδικευμένου προσωπικού στα τουριστικά επαγγέλματα με τη δημιουργία σχετικών κύκλων σπουδών.

Γίνεται αντιληπτό, επομένως ότι στο νομό υπάρχουν αξιόλογοι τουριστικοί πόροι. Ωστόσο η τουριστική κίνηση κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα. Ως κύριες αιτίες θα μπορούσαν να θεωρηθούν η απουσία των μεγάλων ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, οι ανεπαρκείς ακόμη υποδομές (κυρίως στο μεταφορικό δίκτυο και στις τηλεπικοινωνίες) και η παραμέληση των αρχαιολογικών χώρων και ιστορικών Μνημείων.

Όσον αφορά το εμπόριο, αυτό παρουσιάζει μικρή κίνηση στο νομό σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν. Περιορίζεται στο λιανικό εμπόριο (90% των καταστημάτων). Ο αριθμός των καταστημάτων είναι σημαντικός και στη πλειοψηφία τους είναι συγκεντρωμένα στο κύριο αστικό κέντρο του νομού, στην Πρέβεζα και δευτερευόντως στα υπόλοιπα ημιαστικά κέντρα.

Αυξητικές τάσεις, στο νομό, εμφανίζει το εξαγωγικό εμπόριο, ενώ τη πρώτη θέση στις εξαγωγές κατέχουν τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα. Παράλληλα διογκωμένες εμφανίζονται οι εισαγωγές κυρίως όσον αφορά την ξυλεία. Το βασικό πρόβλημα που παρουσιάζει το εμπόριο του νομού είναι οι δυσκολίες στην διακίνηση των εμπορευμάτων. Τόνωση στο εμπόριο του νομού αναμένεται να φέρουν η λειτουργία της υποθαλάσσιας ζεύξης Πρέβεζας - Ακτίου, η ολοκλήρωση των εγκαταστάσεων του λιμανιού της Πρέβεζας και, η ολοκλήρωση του βασικού συστήματος οδικών αξόνων του νομού. Ευνοϊκά αποτελέσματα στην εξάπλωση του εμπορίου θα έχει επίσης, η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός των δομών εμπορίας της γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής καθώς και η δημιουργία τοπικής αγοράς στην πόλη της Πρέβεζας.

5.4.1 Βασικά προβλήματα, τάσεις και προοπτικές

Τα βασικά προβλήματα του τριτογενούς τομέα δεν θα μπορούσαν να ξεφύγουν από τα βασικά προβλήματα της Ελληνικής Οικονομίας.

Η έλλειψη προγραμματισμού από τη μια και η έλλειψη συντονισμού από την άλλη αποτελούν πάγια αιτία που προκαλούν όλες τις αδυναμίες του τομέα της παροχής υπηρεσιών.

Στον τριτογενή τομέα παραγωγής οι κυριότεροι κλάδοι είναι του εμπορίου και του τουρισμού λόγω της γεωγραφικής θέσης του νομού και της άπειρης φυσικής ομορφιάς του οικοσυστήματος. Δραστηριοποιούνται στο νομό 63 τουριστικές μονάδες με αριθμό κλινών 3553. Λειτουργούν 18 τραπεζικά καταστήματα και υποκαταστήματα στο νομό και 1 νοσοκομείο με 110 κλίνες καθώς επίσης και 4 κέντρα υγείας με 11 περιφερειακά ιατρεία διασκορπισμένα στην έκταση του νομού.

5.4.2 Οικονομικά κίνητρα

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε κάποια προνόμια που δημιουργούν ισχυρά οικονομικά κίνητρα για επιχειρηματική δράση και οικονομική ανάπτυξη στο νομό Πρέβεζας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11

Οικονομικά κίνητρα

Τομέας	Επιχορήγηση	Επιδότηση επιτοκίου	Επιδότηση Leasing
Μεταποίησης	30%	30%	0%
Τουρισμού	25%	25%	0%
Λοιπές δραστηριότητες	30%	30%	0%

Παρατηρούμε ότι για τους τομείς της μεταποίησης και των λοιπών δραστηριοτήτων η επιχορήγηση του κράτους είναι στο 30% της επένδυσης του ενδιαφερομένου και για τον τομέα του τουρισμού είναι στο 25%. Τα ίδια ποσοστά ισχύουν και για την επιδότηση του επιτοκίου των δανείων στους παραπάνω τομείς αντίστοιχα αλλά δεν υπάρχει επιδότηση χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing) μολονότι οι φορολογικές απαλλαγές βρίσκονται στο 100% της επένδυσης.

Υπάρχουν δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο νομό Πρέβεζας και επιχειρήσεων του εξωτερικού με αρκετά ικανοποιητική εξέλιξη των επενδύσεων την τελευταία τριετία (2000-2003). Χαρακτηριστικά παραδείγματα των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω είναι οι επιτυχημένες

επενδύσεις με ιδιαίτερα μεγάλη ξένη συμμετοχή οικονομικών κεφαλαίων των επιχειρήσεων:

- ✚ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΣ ΙΧΘΥΡΑ Α.Β.Ε.Ε
- ✚ ΒΙΚΗ Α.Ε
- ✚ Γ. ΧΗΤΑ ΚΑΙ ΣΙΑ
- ✚ Ο.Ε ΦΥΣΕΚΗΣ Ο.Ε
- ✚ ΚΛΩΣΤΗΡΙΑ ΠΡΕΒΕΖΑΣ Α.Ε
- ✚ ΜΗΛΙΩΝΗΣ Κ. ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε
- ✚ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ Α.Ε
- ✚ ΤΣΕΒΡΕΝΙΔΗΣ ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΚΑΙ ΣΙΑ Ο.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

6.1 Γενικές πληροφορίες

Στον παρακάτω πίνακα παρατηρούμε από το σημερινό σύνολο των επιχειρήσεων του νομού Πρέβεζας ποιο ποσοστό από αυτό ιδρύθηκε και σε ποια δεκαετία. Έτσι συμπεραίνουμε ότι οι περίπου μισές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σήμερα ποσοστό 46% ιδρύθηκαν μέσα στη δεκαετία 1991-2000.

Παρατηρούμε επίσης ότι το χρονικό διάστημα 1950-1970 διακρίνεται το μικρότερο ποσοστό έναρξης. Οι επιχειρήσεις το χρονικό εκείνο διάστημα είχαν πιθανόν κλείσει καθώς υπήρχαν διάφοροι παράγοντες όπως οι συνθήκες της αγοράς που δεν ευνοούσαν τότε μια επιχείρηση να επιβιώσει. Από το 1971 μέχρι και το 2000 υπάρχει μια αυξημένη σταθερή πορεία, στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων όπως διακρίνουμε και στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

6.2 Νομική Μορφή Επιχειρήσεων

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται η νομική μορφή των επιχειρήσεων του δείγματος. Παρατηρούμε ότι οι 70 από τις 100 επιχειρήσεις είναι προσωπικές ή οικογενειακές επιχειρήσεις.

Οι ομόρρυθμες επιχειρήσεις ακολουθούν με διαφορά, καθώς κατέχουν μόνον το 20% στο σύνολο τους σε σχέση με τις ατομικές επιχειρήσεις.

Ο λόγος για τον οποίο οι επιχειρηματίες δεν προτιμούν αυτού του είδους τις επιχειρήσεις (ή αυτές τις μορφές των επιχειρήσεων) είναι γιατί χρειάζονται αρκετά κεφάλαια για τη δημιουργία Ανώνυμη Εταιρία. Έτσι παρατηρούμε ένα μόνο σεβαστό ποσοστό στον πίνακα που αξίζει να σχολιάσουμε για αυτές τις τρεις κατηγορίες που είναι το 7% των Ανωνύμων Εταιριών.

6.3 Στοιχεία Επιχειρηματικότητας από το Εμπορικό Επιμελητήριο

Σύμφωνα με την έρευνα που κάναμε στο εμπορικό επιμελητήριο Πρέβεζας συγκεντρώσαμε κάποια αντιπροσωπευτικά στοιχεία που περιγράφουν την επιχειρηματικότητα στο νομό Πρέβεζας.

Το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο νομό είναι 4.252. Αναλυτικότερα το εμπορικό τμήμα του επιμελητηρίου έχει καταγεγραμμένες 1.756 (Μικρομεσαίες Εμπορικές) επιχειρήσεις, το Τουριστικό τμήμα 436, το Βιοτεχνικό 636 και το Επαγγελματικό 1.424 (επαγγελματίες καταγεγραμμένους στο Νομό).

Παρατηρούμε ότι οι εμπορικές επιχειρήσεις καλύπτουν το μεγαλύτερο κομμάτι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με ποσοστό 42% του συνόλου των 4.357 που δραστηριοποιούνται στον Ν. Πρέβεζας.

Στη συνέχεια παρατηρούμε το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο νομό ανά δήμο. Όπως είναι φυσικό οι περισσότερες επιχειρήσεις είναι εγκατεστημένες στο δήμο Πρέβεζας (1608) και στην κοινότητα Κρανέας οι λιγότερες (οκτώ). Ακολουθεί ο δήμος Πάργας με 619 επιχειρήσεις κυρίως τουριστικές για ευνόητους λόγους και έπονται οι υπόλοιποι δήμοι που δραστηριοποιούνται.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρατηρούμε το σύνολο των επιχειρήσεων του νομού Πρέβεζας ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Συμπεραίνουμε από την ανάλυση των παρακάτω στοιχείων ότι το μεγαλύτερο πλήθος των επιχειρήσεων (1938) ασχολείται με τον τομέα του εμπορίου (χονδρικό-λιανικό) ενώ στην απέναντι πλευρά συναντάμε τον κλάδο των εταιρειών που ασχολούνται με τις επικοινωνίες, μεταφορές και αποθηκεύσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΠΡΕΒΕΖΑΣ

7.1 Η ανεργία στο Νομό

Η δραστηριότητα στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας της Πρέβεζας δημιουργεί απασχόληση δυνατότητες και προοπτικές. Όλη αυτή η δραστηριότητα όμως δεν είναι αρκετή για την απορρόφηση του συνόλου του εργατοϋπαλληλικού δυναμικού της περιοχής. Έτσι, το φαινόμενο της ανεργίας διατηρείται και αυξάνεται ιδίως τα τελευταία χρόνια παρά τα προγράμματα απασχόλησης και υποαπασχόλησης που εφαρμόζονται.

Η ανεργία στο σύνολο των οικονομικά ενεργών στο νομό είναι 17,55% και επί των απασχολούμενων είναι 19,36%. Στο Δήμο Πρέβεζας 13,77% επί των οικονομικά ενεργών και 15% επί των απασχολούμενων. Εδώ βέβαια πρέπει να αναφέρουμε ότι στα ποσοστά αυτά περιλαμβάνονται και άτομα τα οποία δουλεύουν σε διάφορες εργασίες αλλά δηλώνονται ως άνεργοι στην ειδικότητα τους επειδή δεν βρίσκουν δουλειά σ' αυτή την ειδικότητα (άτομα που ετεροαπασχολούνται). Επίσης, στα ποσοστά αυτά περιλαμβάνονται και άτομα που δουλεύουν για ορισμένο χρονικό διάστημα ή υποαπασχολούμενοι (χαρακτηριστικό παράδειγμα ο δήμος Πάργας). Έτσι, είναι δύσκολο να βρούμε το ακριβές ποσοστό ανέργων. Υπολογίζονται με βάση τα στοιχεία και κατά προσέγγιση οι «καθαροί» άνεργοι στο νομό είναι 15% και στο Δήμο Πρέβεζας 12%.

Τέλος σημαντικό ρόλο στους δείκτες της ανεργίας, όχι μόνο στο νομό αλλά και σε ολόκληρη την χώρα, διαδραματίζει ο παράγοντας μετανάστευση, και ειδικότερα η παράνομη μετανάστευση (παρακάτω αναλύεται η κατάσταση που επικρατεί στο νομό Πρέβεζας) κυρίως από τις γειτονικές χώρες και από τις χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ.

7.2 Οικονομική δραστηριότητα των μεταναστών

Η πρώτη προσέγγιση κατανομής μεταναστών - και μετά την διεύρυνση του από το νόμο ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ πρώην Κοινότητες Μύτικα, Νικόπολης, Μιχαλιτσίου και Φλάμπουρων είναι:

Από αυτούς, οι πληθυσμιακές ομάδες των μεταναστών από Ευρωπαϊκή Ένωση και από τις πρώην χώρες της ΕΣΣΔ, δεν μπορούν να θεωρηθούν μειονεκτούσες γιατί και οικονομικά είναι αποκαταστημένες και τυχαίνουν γενικής κοινωνικής αποδοχής. Ουσιαστικά δηλαδή οι μειονεκτούσες ομάδες είναι οι Τσιγγάνοι, οι Αλβανοί υπήκοοι και οι υπόλοιποι μετανάστες από άλλες χώρες.

Οι αλλοδαποί στο Νομό και Δήμο Πρέβεζας αποτελούν μια συγκροτημένη κοινωνικό-οικονομική πληθυσμιακή ομάδα που συνεισφέρει σημαντικά στην οικονομική δραστηριότητα του νομού και της πόλης. Κυρίαρχο στοιχείο είναι οι Αλβανοί μετανάστες (90% περίπου στο νομό, 80% στο Δήμο). Όμως υπάρχει ένα πλήθος εθνοτήτων - 22 εθνότητες αλλοδαπών (ολιγάριθμη η κάθε μία) εκτός χωρών Ευρωπαϊκής Ένωσης - που απασχολούνται σε διάφορες εργασίες. Η κύρια δραστηριότητα τους είναι στον οικοδομικό - κατασκευαστικό εργασιακό χώρο, ακολουθεί ο γεωργικός εργασιακός χώρος και ο επαγγελματικός με μια διασπορά στα επαγγέλματα η οποία καλύπτει όλον σχεδόν τον εργατικό, αγροτικό και επαγγελματοβιοτεχνικό χώρο.

Ασφαλισμένοι αλλοδαποί στο Ι.Κ.Α. Ν. Πρέβεζας είναι 3.251. Απ' αυτούς οι 2.300 περίπου δραστηριοποιούνται στο Δήμο Πρέβεζας. Το 80% είναι Αλβανοί, το 12% Ινδοί, το 7,5% Ρώσοι, Βούλγαροι, Ρουμάνοι, Δομινικανοί, το 0,5% Ρωσοπόντιοι παλιννοστούντες.

Κύρια απασχολούνται στις οικοδομικές δραστηριότητες ενώ το σύνολο των αλλοδαπών γυναικών δουλεύουν λαντζέρισσες, οικιακοί βοηθοί και ορισμένες σε μπαρ - καμπαρέ.

Υπάρχει μια ομάδα αλλοδαπών που είναι ασφαλισμένοι στο ΤΕΒΕ Ν. Πρέβεζας και ασχολούνται με επαγγελματοβιοτεχνικές δραστηριότητες, αλιευτικές και αγροτικές εκμεταλλεύσεις, σιδηροκατασκευές, επιδιορθώσεις υποδημάτων και ενδυμάτων, ξυλουργικές εργασίες, εκμετάλλευση καταστημάτων όπως ψησταριές, καφενεία, περίπτερα, πλανόδιες πωλήσεις.

Οι αλλοδαποί αυτοί που είναι από χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως Αλβανία, Τουρκία, Ρωσία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Πουέρτο - Ρίκο, Κολομβία έχουν σημαντική παρουσία στον επαγγελματικό και μικροβιοτεχνικό χώρο. Υπάρχουν βέβαια και οι αλλοδαποί από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως Ολλανδία, Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία, Τσεχοσλοβακία, Κύπρος όπου είναι ασφαλισμένοι στο ΤΕΒΕ που ασχολούνται με εμπόριο ψαριών, είδη υγιεινής, είδη δώρων, εκμετάλλευση τουριστικών σκαφών, εμπόριο αυτοκινήτων, φροντιστήρια ιταλικών και Αγγλικών, οικοδομικά υλικά, ανθοπωλεία κ.α.

ΣΤΟ σύνολο των 2.120 ασφαλισμένων στο ΤΕΒΕ Ν. Πρέβεζας οι αλλοδαποί είναι 42 το 1,98%, ενώ στο σύνολο ασφαλισμένων στο ΤΕΒΕ στο Δήμο Πρέβεζας που είναι 1.300 οι αλλοδαποί είναι 38 το 2,92%. Από τους 38 ή 2,92% το 1,46% είναι από χώρες της Ε.Ε. και το 1,46% από χώρες εκτός Ε.Ε. Ένα σημαντικό τμήμα των αλλοδαπών στην περιοχή του Δήμου Πρέβεζας απασχολούνται στον αγροτικό τομέα ως εργάτες γης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ο.Γ.Α. στον κλάδο κύριας ασφάλισης στο Νομό Πρέβεζας είναι 9.064 ασφαλισμένοι, στο Δήμο Πρέβεζας 987 ασφαλισμένοι. Από τους 987 στο Δήμο οι 140 είναι αλλοδαποί, κυρίως Αλβανοί, δηλαδή το 14,18% των ασφαλισμένων. Υπάρχουν άλλοι 50 αλλοδαποί που εκκρεμεί η είσοδος τους στην κύρια ασφάλιση του ΟΓΑ. Αν εισέλθουν και αυτοί στον κλάδο κύριας ασφάλισης τότε ο αριθμός ανεβαίνει στους 190 σε σύνολο 1037 ασφαλισμένων, ποσοστό 19,25%.

Είναι ένα ποσοστό αρκετά μεγάλο αν λάβουμε υπ' όψη ότι απασχολούνται κυρίως στον τομέα των κηπευτικών προϊόντων που η παραγωγή έχει αυξηθεί την τελευταία δεκαετία και έχει παράλληλα αντικατασταθεί ένα μεγάλο ποσοστό από το εργατικό προσωπικό γης από αλλοδαπούς εργάτες.

Η κοινωνική πολιτική σε σχέση με τους αλλοδαπούς είναι πολύ αδύναμη ακόμη στην Ελλάδα για δύο βασικούς λόγους:

α) Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό αλλοδαπών δεν έχουν καταγραφεί ή είναι παράνομο.

β) Οι νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν παροχές σε αλλοδαπούς κυρίως στην επαγγελματική τους δραστηριότητα είναι ακόμα σε αρχικό στάδιο. Αυτό φαίνεται και από την κατάσταση που επικρατεί και στο νομό Πρέβεζας με βάση τα στοιχεία του ΟΑΕΔ Ν. Πρέβεζας

Σε σύνολο 4000 εγγεγραμμένων ανέργων, οι άνεργοι αλλοδαποί είναι 120, ενώ σε σύνολο 1.200 επιδοτούμενων ανέργων οι επιδοτούμενοι αλλοδαποί είναι 30. Επίσης, με βάση τα προγράμματα του ΟΑΕΔ δεν επιδοτούνται Έλληνες ιδιώτες για να προσλαμβάνουν αλλοδαπούς, ενώ επιδοτούνται για να προσλαμβάνουν μόνο Έλληνες.

Δεν υπάρχουν προγράμματα του ΟΑΕΔ που να επιδοτούν αλλοδαπούς ελεύθερους επαγγελματίες για επέκταση της επαγγελματικής τους δραστηριότητας. Υπάρχει πρόγραμμα επιδότησης αλλοδαπών επαγγελματιών για την πρόσληψη Ελλήνων εργαζομένων (στην Πρέβεζα υπάρχουν δύο τέτοιες περιπτώσεις).

Από το γραφείο αλλοδαπών και μετανάστευσης Δήμου Πρέβεζας γίνεται γνωστό ότι η διαδικασία που ακολουθείται έχει δύο σκέλη. Το ένα αφορά την έκδοση κάρτας εργασίας από την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, περιφερειακή διοίκηση και περιφέρεια Ηπείρου.

Το άλλο σκέλος αφορά την παραλαβή αιτήσεων για άδεια παραμονής από τον συγκεκριμένο δήμο. Υπάρχει και η νομιμοποίηση των παράνομων αλλοδαπών που γίνεται βάσει του άρθρο 66 του 2910/01 που αντικατέστησε τα Π.Δ. 358/97 και 359/97. Οι άδειες παραμονής αφορούν είδος εργασίας που αναφέρεται στα στοιχεία του γραφείου αλλοδαπών και μετανάστευσης του Δήμου Πρέβεζας.

Με βάση τα στοιχεία αυτά το 60% αφορά άδειες παραμονής εξαρτημένης εργασίας, το 32% άδειες για οικογενειακή συνένωση. Το υπόλοιπο 8% άδειες, ως συζύγου Έλληνα, ανεξάρτητων υπηρεσιών ή έργου και ανεξάρτητης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Οι απασχολούμενοι στο Δήμο Πρέβεζας μαζί με τους αλλοδαπούς είναι 8615 άτομα και απ' αυτούς οι 3082 ή ποσοστό 35,77% είναι αλλοδαποί. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός στο Δήμο Πρέβεζας μαζί με τους αλλοδαπούς είναι 9.108 άτομα, απ' αυτούς οι 3082 ή ποσοστό 33,83% είναι αλλοδαποί. Με βάση την απογραφή του 2001 ο πληθυσμός της πόλης φτάνει τα 19.984 άτομα, από αυτούς οι 3082 είναι αλλοδαποί ποσοστό 15,42%. Εδώ λαμβάνουμε υπ' όψιν τα στοιχεία των ασφαλιστικών ταμείων και όταν μιλάμε για 3082 άτομα αυτοί είναι απασχολούμενοι οι οποίοι έχουν οικογένειες και άτομα των οικογενειών δεν καταγράφονται από τα Ταμεία. Άρα το ποσοστό 15,42% είναι μικρότερο από το πραγματικό ποσοστό αλλοδαπών στο Δήμο Πρέβεζας που μπορεί να φτάνει 17% ή 18% αν υπολογίσουμε αυτές τις περιπτώσεις καθώς και τις περιπτώσεις των παράνομων αλλοδαπών ή αυτών που μπήκαν στη διαδικασία της νομιμοποίησης.

ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε αυτό το σημείο που μας έχει οδηγήσει η έρευνά μας και η ανάλυση των δημογραφικών στοιχείων κάθε δήμου χωριστά, αναγκαζόμαστε εκ των πραγμάτων, να καταλήξουμε σε κάποιες διαπιστώσεις και σε διάφορα συμπεράσματα, που αφορούν συγκεντρωτικά το νομό, για να μπορέσει κάποιος να δει τα αποτελέσματα αυτής της προσπάθειας που προηγήθηκε.

Ο πρώτος ελαιώνας που φυτεύτηκε στην Πρέβεζα αποτέλεσε για πολλά χρόνια έναν σημαντικό παράγοντα προόδου και ανάπτυξης της ευρύτερης περιοχής του σημερινού νομού Πρεβέζης.

Για να έχουμε το σημερινό μοντέλο ανάπτυξης του νομού, σημαντικό ρόλο είχε η χρήση της γης, όπως σχεδιάστηκε και διαμορφώθηκε από τους Βενετούς, οι οποίοι είχαν μια χιλιόχρονη διοικητική πείρα και μεγάλες οργανωτικές ικανότητες. Έτσι δημιουργήθηκαν οι οικονομικοί πόροι ώστε ο μικρός οικισμός να αναπτυχθεί σε πόλη.

Εκτός από τη γεωργόκτηνοτροφική παραγωγή του τόπου η ανάπτυξη του οικισμού σε πόλη προκάλεσε την ανάγκη να αναπτυχθεί η αλιεία του Αμβρακικού.

Η κοινωνία της Πρέβεζας σχηματίστηκε από τη συγχώνευση Ελλήνων, οι οποίοι είχαν ζήσει πολλά χρόνια κάτω από διαφορετικό κυρίαρχο και είχαν διαφορετικά ήθη και έθιμα. Για το λόγο αυτό διέφερε από αυτές της υπόλοιπης Ηπείρου και των Επτανήσων.

Ο βαθμός ανάπτυξης του νομού δεν είναι ικανοποιητικός, με πολύ μικρή σημασία στα κριτήρια συμβολής στα Εθνικά μεγέθη της μεταποίησης.

Ο πληθυσμός του νομού τα τελευταία 40 χρόνια παρέμεινε σχεδόν στάσιμος. Η ηλικιακή διάρθρωση του πληθυσμού δείχνει μια υστέρηση του νομού έναντι της χώρας στην ομάδα ηλικιών 15-44 ετών, κυρίως σαν αποτέλεσμα της υψηλής εσωτερικής μετανάστευσης για την αναζήτηση καλλίτερων ευκαιριών απασχόλησης και συνθηκών διαβίωσης. Αρνητικό στοιχείο αποτελεί η βαθμιαία άνοδος των ηλικιών 65 ετών και άνω, δείγμα γήρανσης του πληθυσμού.

Η εικόνα της αστικοποίησης στο νομό δεν είναι ξεκάθαρη, καθώς ο αστικός πληθυσμός που παρουσιάζει συνεχή αύξηση φτάνει μόλις το 26% (2001) ο ημιαστικός ανέρχεται στο 14,6%, ενώ ο αγροτικός παρουσιάζει συνεχή πτώση παραμένοντας όμως γύρω στο 60% του συνολικού πληθυσμού. Ο πληθυσμός των πεδινών περιοχών παρουσιάζει μια συνεχή αύξηση σε βάρος των ημιορεινών και των ορεινών περιοχών.

Όσον αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού, η εικόνα του νομού είναι μάλλον απογοητευτική (4,24% πτυχιούχοι ΑΕΙ, 44,77% απολυτήριο Δημοτικού, 11,2% δεν γνωρίζει γραφή και ανάγνωση).

Η απογραφή του 1961 εμφανίζει τους περισσότερους δήμους να έχουν το μεγαλύτερο πληθυσμό που είχαν ποτέ. Εξαιρέση αποτελούν οι δήμοι Ανωγείου που είχε

τον μεγαλύτερο αριθμό κατοίκων στην απογραφή του 1951, Φιλιπιάδας στην απογραφή του 1991 και Πρέβεζας στην απογραφή του 2001. Για την μείωση του πληθυσμού του νομού τη δεκαετία 1961 – 1971 ο λόγος είναι η μετανάστευση (εσωτερική και εξωτερική κυρίως). Πολλοί Έλληνες στην προσπάθεια τους, για βιοποριστικούς λόγους εκείνη κυρίως τη δεκαετία, εγκαταλείψανε αναγκαστικά τις πατρογονικές τους εστίες και μεταναστεύσανε σε χώρες της δυτικής Ευρώπης (Γερμανία κτλ). Εξαίρεση δεν αποτέλεσε ο νομός Πρέβεζας, που σύμφωνα με μαρτυρίες, είχε αθρόα συμμετοχή σε αυτόν τον ξεριζωμό που είχε ως αποτέλεσμα την ερήμωση της επαρχίας και την εγκατάλειψη της υπαίθρου.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός των δήμων Πρέβεζας και Πάργας στην απογραφή του 2001 έχει αυξητικές τάσεις. Αυτό οφείλεται όσον αναφορά την Πάργα στην ανάπτυξη του τουρισμού και για την Πρέβεζα στην αύξηση των επενδύσεων. Οι αυξομειώσεις των απογραφών παρουσιάζουν μια φυσιολογική εξέλιξη ανάλογη με αυτή των υπολοίπων επαρχιών της χώρας.

✓ Το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. του νομού εμφανίζεται χαμηλό. Ωστόσο υπερέχει του κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. της Περιφέρειας Ηπείρου, υστερεί σημαντικά όμως έναντι της χώρας.

✓ Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός βρίσκεται στα ίδια περίπου επίπεδα με τον αντίστοιχο της χώρας. Η σύνθεση της απασχόλησης χαρακτηρίζεται απ' την βαθμιαία πτώση της συμμετοχής του πρωτογενή τομέα και την σημαντική άνοδο του Τριτογενή τομέα. Σημαντικό στοιχείο επίσης αποτελεί, ο αργός ρυθμός αύξησης της απασχόλησης στον Δευτερογενή τομέα. Η παραπάνω εξέλιξη επιβεβαιώνεται και από την συμμετοχή του προϊόντος κάθε τομέα στο συνολικό Α.Ε.Π.

✓ Η γεωργική γη του νομού είναι καλής ποιότητας και δεν παρατηρείται τάση εγκατάλειψης της. Τα σημαντικότερα προβλήματα της γεωργίας εστιάζονται: στο μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, στον κατακερματισμό της γεωργικής γης, στο ιδιοκτησιακό καθεστώς ενώ προστίθενται ακόμη η πληθυσμιακή αποδυνάμωση και η ανεπάρκεια των γεωργικών υποδομών.

✓ Η κτηνοτροφία αποτελεί δυναμικό κλάδο του πρωτογενή τομέα στο νομό κυρίως στους τομείς της χοιροτροφίας και της προβατοτροφίας. Αντιμετωπίζει όμως σημαντικά προβλήματα με κυριότερα την κακή ποιότητα των βοσκοτόπων και την κατάσταση του δικτύου διάθεσης των κτηνοτροφικών προϊόντων.

✓ Η αλιεία εμφανίζεται ιδιαίτερα δυναμική κυρίως από την άποψη των δυνατοτήτων ανάπτυξης της σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της μεταποίησης και των μεταφορών - υπηρεσιών. Ο νομός διαθέτει ποικιλία φυσικών πόρων για την ανάπτυξη της

αλιείας.

✓ Ο Δευτερογενής τομέας υστερεί σημαντικά στο νομό και η απασχόληση σ' αυτόν είναι χαμηλή. Η πλειοψηφία των μεταποιητικών μονάδων ασχολούνται με την επεξεργασία των προϊόντων του πρωτογενή τομέα , είναι μικρής δυναμικότητας και η διασπορά - χωροθέτησής τους δημιουργούν ποικίλα προβλήματα.

✓ Η εξορυκτική δραστηριότητα στο νομό (λατομεία κ.λ.π.) παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα που χρειάζονται συνολικές ρυθμίσεις . Στο υπέδαφος έχουν εντοπιστεί εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα τύρφης και φωσφορικά κοιτάσματα. Εν τούτοις, καμία προσπάθεια για την εκμετάλλευσή τους δεν έχει καρποφορήσει μέχρι σήμερα.

✓ Η τουριστική ανάπτυξη του νομού δεν είναι μεγάλη, παρά το γεγονός ότι οι τουριστικοί πόροι του νομού είναι καλής ποιότητας. Η τουριστική κίνηση κυμαίνεται σε χαμηλά επίπεδα τελευταία, η κατάσταση βελτιώνεται καθώς είναι εμφανής ο εκσυγχρονισμός της υποδομής από μικρού σε μεγάλους μεγέθους εγκαταστάσεις, ενώ παρατηρείται μια σημαντική στροφή προς τον οργανωμένο τουρισμό. Δυνατότητες υπάρχουν, θα πρέπει όμως η τουριστική ανάπτυξη να εξελιχθεί μεθοδικά και προγραμματισμένα, ώστε να διαφυλαχτεί πάνω από όλα το περιβάλλον.

✓ Το εμπόριο παρουσιάζει υστέρηση σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν. Στηρίζεται κυρίως στα αγροτικά προϊόντα. Ευνοϊκά αποτελέσματα για το εμπόριο θα έχει η εξυγίανση και ο εκσυγχρονισμός των δομών εμπορίας της γεωργικής και αλιευτικής παραγωγής.

✓ Στον τομέα των Μεταφορών, ο νομός συμμερίζεται την σχετική απομόνωση της Β. Δ. Ελλάδας απ' την υπόλοιπη χώρα. Σημαντικά έργα για την άρση της απομόνωσης αποτελούν η ολοκλήρωση και η βελτίωση της παραλιακής οδού Πρέβεζας - Ηγουμενίτσας, ο χαρακτηρισμός του λιμανιού Πρέβεζας ως λιμανιού Εθνικού επιπέδου, η αναβάθμιση του Αεροδρομίου του Ακτίου, ο Δυτικός Άξονας και η ολοκλήρωση της Εγνατίας οδού.

✓ Η κοινωνική υποδομή στο νομό είναι προβληματική. Στον τομέα της υγείας η υπάρχουσα υποδομή δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες του πληθυσμού. Για το λόγο αυτό είναι υπό κατασκευή νέο νοσοκομείο ώστε να καλυφθούν οι απαιτούμενες ανάγκες. Επίσης στον τομέα της Πρόνοιας υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και απαιτείται δημιουργία πρόσθετων παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών. Στην εκπαίδευση υπάρχουν ακόμη ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή και στις κτιριακές εγκαταστάσεις.

✓ Οι υποδομές σε έργα περιβάλλοντος (Υδρευση - Αποχέτευση) είναι ανεπαρκείς. Σοβαρά προβλήματα υπάρχουν στην ύδρευση και στον τομέα των αποχετεύσεων όπου η διαιώνιση της κατάστασης δημιουργεί συγχρόνως προβλήματα

ρύπανσης του περιβάλλοντος.

- ✓ Οι τηλεπικοινωνίες υστερούν σημαντικά στο νομό συγκριτικά με τη χώρα.
- ✓ Το οικιστικό δίκτυο εμφανίζει στοιχεία πόλωσης. Όσον αφορά όμως την κατανομή του πληθυσμού στις βαθμίδες του οικιστικού δικτύου η κατάσταση εμφανίζεται πιο ομαλοποιημένη.
- ✓ Όσον αφορά το περιβάλλον του νομού η ανθρώπινη πίεση βρίσκεται παντού, γεωγραφική θέση πολύ ευνοϊκή διότι διαθέτει λιμάνι, αεροδρόμιο, ικανοποιητικό επαρχιακό και βασικό δίκτυο, και επίσης γειτνιάζει με την Αλβανία και άλλες Βαλκανικές χώρες.
- ✓ Το περιβάλλον του νομού όμως είναι ουσιαστικά ανέπαφο και διαθέτει πολλά τοπία άπειρου φυσικού κάλλους και ήπιες κλιματολογικές συνθήκες.
- ✓ Παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας ιδιαίτερα στους τομείς των οπωροκηπευτικών, της ελαιοκομίας και των εσπεριδοειδών καθώς το σύνολο σχεδόν των πεδινών εκτάσεων αρδεύεται με σύγχρονη τεχνολογία.
- ✓ Ύπαρξη του απαιτούμενου πρωτογενούς δυναμικού για την ανάπτυξη της μεταποίησης (ιδιαίτερα της γεωργικής μεταποιητικής βιομηχανίας).
- ✓ Ο Αμβρακικός κόλπος αποτελεί την πιο πλούσια παραγωγική πηγή στο κλάδο αλιείας σε ολόκληρη την Ελλάδα. Επίσης, προσφέρεται και για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού.
- ✓ Η ύπαρξη οροθετημένης Βιομηχανικής Περιοχής, στην Πρέβεζα.
- ✓ Η εκτεταμένη παραλιακή ζώνη του Ιονίου (με θαυμάσιες παραλίες) σε συνδυασμό με το κλίμα και την βασική τουριστική υποδομή που υπάρχει, προσφέρεται για οργανωμένο τουρισμό και ανάπτυξη υπηρεσιών σχετιζόμενων με το κλάδο.
- ✓ Η μαρίνα της Πρέβεζας που έχει τη δυνατότητα εξυπηρέτησης περισσότερων από 260 σκάφη.
- ✓ Ύπαρξη σημαντικών και αξιόλογων Ιστορικών Μνημείων (Αρχαία Νικόπολη, Νεκρομαντείο, Αρχαία Κασσιόπη, Ακρόπολη της Εφύρας, Ενετικό Κάστρο Πάργας, Γέφυρα της Δέσπωσης, το Μνημείο του Ζαλόγγου κλπ.). Ικανοποιητική υποδομή στις κοινωνικές υποδομές και στις υποδομές της ποιότητας ζωής.
- ✓ Τέλος παρά τα οποία προβλήματα λάθους κατευθύνσεων και οργανωτικής ανεπάρκειας ο πρωτογενής τομέας αποτελούσε, αποτελεί και θα αποτελεί τον βασικό μοχλό της οικονομίας της περιοχής, γιατί απλά έχει τις δυνατότητες και τις προϋποθέσεις γι' αυτό.

